

Aivan kuin se olisi ihmisen huono tapa

Samasta sukupuolesta kiinnostuneiden kuvauksia
vuorovaikutustilanteista uskovaisten kanssa

Mika Partanen
Pro gradu -tutkielma
Fonetiikka, Puheviestinnän linja
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Syyskuu 2020

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		
Tekijä – Författare – Author Mika Partanen		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Aivan kuin se olisi ihmisen huono tapa: Samasta sukupuolesta kiinnostuneiden kuvauksia heidän ja uskovaisten välisistä vuorovaikutustilanteista		
Oppiaine – Läroämne – Subject Fonetiikka, Puheviestinnän linja		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Maaliskuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 64
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tässä tutkimuksessa kuvataan samasta sukupuolesta kiinnostuneiden kokemuksia vuorovaikutustilanteista uskovaisten kanssa sekä tarkastellaan heidän käsityksiään supportiivisesta viestinnästä näissä tilanteissa. Tutkimusaineisto on äänitetty keskustelussa, joka käytiin hengellisistä asioista kiinnostuneiden seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvien avoimessa ryhmässä. Aineistossa yhdeksän koehenkilöä kuvaa kaikkiaan 21 tilannetta, joissa heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa paljastuu tai muuten vaikuttaa tapahtumien kulkuun.</p> <p>Aineisto on analysoitu fenomenografisesti. Lopputuloksena on kategoria-avaruus, joka paljastaa kaksi toisilleen vastakkaista näkemystä kiinnostuksesta samaan sukupuoleen: joillekin se on pahaa tai kiellettyä ja toiset suhtautuvat siihen myönteisesti. Molempia näkemyksiä on sekä samasta sukupuolesta kiinnostuneiden että uskovaisten joukossa. Näkemyksillä on suuri vaikutus heidän kohtaamisissaan. Kategoria-avaruus kuvaa näiden kohtaamisten kulkua ja vaikutusta koehenkilöiden elämään.</p> <p>Heteronormatiivisuus selittää kielteistä suhtautumista kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Moni samasta sukupuolesta kiinnostunut kokee järkytystä, pahaa oloa ja tarvetta päästä puhumaan omasta seksuaalisuudestaan sekä jännittyneisyyttä tai pelkoa kohdata uskovaisia. Koehenkilöiden kokemus on, että monien uskovaisten on vaikea suhtautua asiallisesti samaan sukupuoleen suuntautuneisiin tai antaa näille tukea. He eivät osaa asettua samasta sukupuolesta kiinnostuneen asemaan vaan pyrkivät moralisoimaan ja ohjaamaan häntä omien käsitystensä mukaisesti. Koehenkilöiden käsityksiä saamastaan tuesta tarkastellaan Brant. R. Burlesonin supportiivisen viestinnän teorian avulla. Sen tarjoamien käsitteiden avulla tarkastellaan, miksi samasta sukupuolesta kiinnostuneet eivät koe kuvaamissaan kohtaamisissa uskovaisten viestintää kovin supportiivisena, vaikka osa uskovaisista pyrkiikin asennoitumaan myönteisesti.</p> <p>Tutkimus antaa näkökulman myös laajempaan yhteyteen, että vahvat asenteet eivät yleensä muutu yksittäisessä vuorovaikutustilanteessa, vaikka uudelleen asennoituminen olisikin tavoitteena. Tutkimuksen perusteella voidaan myös suositella, että kristillisten yhteisöjen jäseniä opetetaan kohtaamaan lähimmäisensä supportiivisesti silloinkin, kun näiden elämä ei ole uskovaisten oman normiston mukaista.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Fenomenografia, homoseksuaalisuus, seurakunta, supportiivinen viestintä, uskovainen, vuorovaikutus		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Keskeiset käsitteet	7
2.1 Heteronormatiivisuus	7
2.2 Asennoituminen	8
3 Supportiivinen viestintä	10
3.1 Motivaatio	12
3.2 Kyvykkyys	15
3.3 Viestin laatu	17
3.4 Kognitiivinen uudelleenarviointi	19
4 Tutkimuksen toteutus	20
4.1 Tutkimuksen tavoite	20
4.2 Fenomenografia	21
4.2.1 Analyysi fenomenografisessa tutkimuksessa	22
4.2.2 Fenomenografisen analyysimenetelmän mahdollisuudet	24
4.3 Aineisto	26
4.4 Aineiston analyysi	29
4.4.1 Merkitysyksiköiden jäsentyminen kategoria-avaruudeksi	31
5 Tutkimuksen tulokset	40
5.1 Merkitysavaruus kiinnostuksesta samaan sukupuoleen kertomisesta	40
5.1.1 Suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta	43
Käsitys, että kiinnostus samasta sukupuolesta on pahaa tai kiellettyä	43
Myönteinen käsitys kiinnostuksesta samaan sukupuoleen	46
Oman homoseksuaalisuuden tajuaminen	48
5.1.2 Samasta sukupuolesta kiinnostuksen paljastaminen	49
5.1.3 Uskovaisten näkemykset ja ohjeet	56
5.1.4 Kokemus kohtaamisesta ja yhteydenpito sen jälkeen	62
5.2 Uskovaisten viestinnän supportiivisuus	68
5.2.1 Koehenkilön motivointi ja kyvykkyys	69
5.2.2 Viestin laatu ja kognitiivinen uudelleenarviointi	72
5.2.3 Yhteenveto uskovaisten viestinnän supportiivisuudesta	73
5.3 Tulosten yhteenveto	74
6 Johtopäätökset	78
6.1 Pohdintaa tuloksista	78
6.2 Tutkimuksen kriittinen arviointi	80
6.3 Jatkotutkimusehdotukset	81
7 Kirjallisuus	82

1 Johdanto

Olen kiinnostunut erilaisista taustoista tulevien ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. Yksi tällainen alue on noussut esiin, kun työskennellessäni kristillisen yhteisön pastorina minulta silloin tällöin kysytään, miten Raamattu, seurakunta tai kirkko suhtautuu – tai miten minä suhtaudun – homoseksuaalisuuteen tai homoseksuaaleihin. Jos asiaa kysynyt henkilö itse on samaan sukupuoleen suuntautunut, hänen seksuaalinen suuntautuneisuutensa saattaa olla ongelma joissakin hänen kristillisistä yhteyksistään. Ongelmana on, että hän ei koe voivansa olla oma itsensä vaan joutuu salaamaan kyseisen ominaisuutensa. Oma näkemykseni on, että kristillisten yhteisöjen jäsenten näkemyksillä on ratkaiseva merkitys ongelman syntymiselle. Käytän kristillisten yhteisöjen jäsenistä jatkossa nimitystä uskovaainen.

Tässä tutkimuksessa selvitetään tekijöitä, joita ilmenee seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ja uskovaisten välisessä vuorovaikutuksessa; toki myös vähemmistöihin kuuluvat voivat olla uskovaisia. Tarkastelu rajataan koskemaan kyseisten henkilöiden omia kokemuksia ja käsityksiä niistä vuorovaikutustilanteista, joissa he ovat kokeneet ominaisuutensa rajoittavan tai muuten ohjaavan vuorovaikutusta. Tutkimuksessa kuvataan kyseisiä vuorovaikutustilanteita siten kuin seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt ovat tulkinneet ja tulkitsevat niitä ja niissä tapahtuneita ilmiöitä. Lisäksi tarkastellaan, ovatko seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokeneet uskovaisten viestinnän supportiivisena ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kokemukseen viestinnän supportiivisuudesta.

Ihmisellä on luontainen taipumus suojella itseään. Tämä ilmenee usein myös seksuaalivähemmistöihin kuuluvien uskalluksessa kertoa omasta seksuaalisuudestaan. Esimerkiksi jotkut samasta sukupuolesta kiinnostuneet eivät ole kokeneet itseään riittävän kokonaisiksi niissä vuorovaikutustilanteissa, joissa toinen osapuoli ei ole tiennyt heidän seksuaalisesta suuntautuneisuudestaan. Niinpä he ovat puntaroineet oman kokonaisena olemisensa etuja ja mahdollisten kielteisten asenteiden aiheuttamia haittoja ja tehneet sitten päätöksensä joko kertoa tai olla kertomatta omasta vähemmistöön kuulumisestaan.

(Kaskisaari 2002.) Ymmärtääkseni tätä ilmenee paljon juuri seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ja uskovaisten välisessä vuorovaikutuksessa, koska monet uskovaiset pyrkivät tulkitsemaan Raamattua sellaisen perinteen mukaisesti, jonka seurauksena seksuaalista suuntautuneisuutta saatetaan pitää omana valintana. Jos tämä valinta ei ole heteroseksuaalisuus, monien uskovaisten mielestä siitä pitäisi luopua. Tästä syystä tässä tutkimuksessa käytän termiä seksuaalinen suuntautuneisuus enkä yleisesti käytössä olevaa termiä seksuaalinen suuntautuminen; suuntautuminen voi vaikuttaa aktiiviselta toiminnalta, mutta sanalla suuntautuneisuus haluan korostaa, että henkilö ei välttämättä ole itse vaikuttanut ominaisuutensa syntyyn. Samoin käytän homoseksuaalisuudesta ja homoseksuaaleista käsitteitä kiinnostus samasta sukupuolesta ja samasta sukupuolesta kiinnostuneet, koska joillakin samasta sukupuolesta kiinnostuneilla voi olla kiinnostusta myös vastakkaiseen sukupuoleen. Homoseksuaalisuus voi olla osa identiteettiä joillekin, mutta ei kaikille samasta sukupuolesta kiinnostuneille. Tässä tutkimuksessa ei ole tarpeen kategorisoida koehenkilöitä tällä tavoin, vaikka jotkut koehenkilöt saattavat itse ilmaista oman homoseksuaalisen identiteettinsä. Vastaavasti käytän tarvittaessa termiä molempiin sukupuoliin suuntautunut.

Seksuaalisten vähemmistöjen ja kristillisten kirkkojen suhdetta on tutkittu runsaasti kirkkojen sisällä. On tunnistettu ongelma, että kristillisissä yhteisöissä mukana olevien seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden voi olla vaikea sopeutua joukkoon omana itsenään eikä heitä välttämättä edes pidetä kristittyinä (Muinonen 2003, 14–15, 19–20). 1960-luvulta lähtien Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ja sen myötä muissa kristillisissä yhteisöissä on kiinnitetty huomiota vähemmistöihin kuuluvien ihmisoikeuksiin. Siihen ovat vaikuttaneet myös tieteissä tehdyt päätelmät sukupuolesta ja seksuaalisuudesta sekä ihmisen ominaisuuksien pysyvyydestä. Erityisesti piispojen ja muiden pappien julkiset kannanotot vähemmistöjen puolesta ovat lisääntyneet. (Karkulehto 2006, 44–90; Särs 2003, 33–34.) Siitä huolimatta kirkoissa on edelleen paljon suvaitsemattomuutta niin maallikoiden kuin papiston keskuudessa. Molempia näkökantoja perustellaan Raamatulla ja kirkon traditiolla tai sen aikasidonnaisuudella. (Hirvonen 2003, 41–58; Hytönen 2003, 31–35; Juva 2003, 30–32; Latvus 2003, 150–152; Aino-Maija ja Outi Elonheimo 2019, 62–65.) Nähdään myös, että kristillisissä kirkoissa suhtautuminen seksuaalisiin vähemmistöihin ei ole

toteutunut kristillisen teologian ja etiikan mukaisesti. Niiden mukaan jokainen tulisi kohdata sellaisena kuin hän on. (Lindqvist 2003, 107, 114–117.)

Toistaiseksi ei ole paljoa tutkittu, mitä seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvien ja uskovaisten yksittäisissä kohtaamisissa tapahtuu. Kun mielenkiinnon kohteena on erityisesti heidän näkemyksensä ja tulkintansa vuorovaikutuksessa ilmenneistä, heidän kokemuksiinsa vaikuttaneista supportiivisen viestinnän tekijöistä, tutkitaan ihan uutta aluetta. Tutkimuksella on merkitystä myös siten, että sen avulla voidaan todentaa paitsi uskovaisten kanssa tekemisissä olleiden kokemuksia myös osoittaa mahdollinen epäkohta, että seurakunnissa ei pyrkimyksistä huolimatta aina kohdata ihmisiä sellaisina kuin nämä ovat. Jos epäkohta tiedostetaan, sille on mahdollista yrittää tehdä jotakin. Vaikka aihepiiristä on käyty yhteiskunnallista keskustelua jo vuosia, on aihe edelleen ajankohtainen erityisesti kirkollisissa piireissä.

Vaikka tutkimuksen perusoletuksena on näkemys, että seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvat eivät ole saaneet seurakuntayhteyksissään sitä tukea, jota olisivat kaivanneet, tutkimus on kuitenkin vain puheviestinnän alaan kuuluva ja tarkastelee ihmisten välistä vuorovaikutusta. Siinä siis ei oteta kantaa seksuaaliseen vähemmistöön kuulumisen tai heidän seksuaalisen käyttäytymisensä puolesta tai vastaan eikä pohdita kysymystä teologisesti. Samoin heteronormatiivisuuteen suhtaudutaan neutraalisti eikä asennoiduta pitämään sitä hyvänä tai huonona.

2 Keskeiset käsitteet

2.1 Heteronormatiivisuus

Tutkimuksia seksuaalivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä ja heihin kohdistuvista asenteista on julkaistu runsaasti. Suomessa aihetta on tutkittu 1970-luvulta lähtien erityisesti yhteiskunnallisena ilmiönä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana tutkimusten määrä on kaksinkertaistunut – niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Niistä vain pieni osa käsittelee seksuaalivähemmistöjen kristillisiä tai yleensä uskonnollisia yhteyksiä, joista suomeksi löytyy Teologisen tiedekunnan pro gradu -tutkimuksia. Niissä käsitellään pääasiassa kirkollista keskustelua parisuhteista ja ihmisoikeuksista, kristityn homoseksuaalin identiteetin rakentumista ja heteronormatiivisuutta.

Heteronormatiivisuus on suomalaisten yleiseen tietouteen tullut käsite Jukka Lehtosen väitöskirjatutkimuksesta Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Käsitettä oli käytetty aikaisemmin erityisesti englanninkielisessä kirjallisuudessa (heteronormativity), mutta suomeksi vain vähän. Heteronormatiivisuudella tarkoitetaan sitä, että yhteiskunta ja kulttuuri eri instansseissaan pitävät heteroseksuaaliutta ainoana hyväksyttynä, luonnollisena, oikeutettuna ja toivottuna seksuaalisuuden muotona – jopa ihmisyyden mittarina. Lievemmissäkin tulkinnoissa heteroseksuaalisuus nähdään muita seksuaalisia suuntautuneisuuksia parempana. (Berlant ja Warner 2003, 179–180; Lehtonen 2003: 13, 32; Rossi 2015: 15.)

Ennen tutkittiin vain seksuaalisuutta. Sitä ei tarvinnut määritellä erikseen. Siksi heteroseksuaalisuutta ei ole ollut tarpeen tutkia ennen kuin muiden suuntautuneisuuksien tutkimuksia alettiin julkistaa. (Richardson 2000, 19–32; Salonen 2006, 63.) Heteronormatiivisuutta kuvaava ajatus on myös se, että muut parisuhteet kuin heterosuhteet on aikaisemmin tulkittu ystävyysuhteiksi (Jurva 2012, 10).

Heteronormatiivisuus selittää, miksi muiden kuin vastakkaisesta sukupuolesta kiinnostuneiden on vaikea elää yhteiskunnassamme. Heidän saattaa olla vaikea hyväksyä omaa identiteettiään tai harjoittaa seksuaalisuuttaan. (Sorainen 2005, 23–25.) Sama ongelma on niillä, jotka eivät koe sukupuoltaan biologiseen nais-mies-jaotteluun sopivaksi. (Lehto 2010, 87–88.) Tämä selittyy sillä, että samalla kun heteroseksuaalisuutta pidetään normaalina, muita seksuaalisuuden muotoja pidetään epänormaaleina (Rossi 2006). Muita mahdollisia tapoja puhua seksuaalisuudesta on löytynyt monitieteellisestä queer-tutkimuksesta (Sorainen 2005, 23–25).

Seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvan henkilön identiteetin rakentumisessa heteronormatiivisuus on keskeisellä sijalla. Edelleen vuorovaikutustilanteissa heteronormatiivisuus ilmenee siten, että ellei toisin ilmaista, oletetaan tilanteessa mukana olevien olevan vastakkaisesta sukupuolesta kiinnostuneita. (Vesala ym. 2002.) Toki poikkeuksiakin on, jos esimerkiksi vaatetuksen tai muiden selvinä pidettyjen merkkien tulkitaan ilmaisevan kuulumista seksuaaliseen vähemmistöön, mikä tosin saattaa johtaa myös väärin tulkintoihin, koska vastakkaisestakin sukupuolesta kiinnostuneilla saattaa olla vastaavia merkkejä.

2.2 Asennoituminen

Asenteilla tarkoitetaan suhtautumistapoja merkittäviin asioihin. Ne voivat olla myönteisiä, kielteisiä tai neutraaleja. Ne rakentuvat vuorovaikutuksessa muiden kanssa, joten niiden merkitys on aina sosiaalinen. Ne ilmenevät sosiaalisissa yhteyksissä ja vaikuttavat ihmisten identiteetteihin ja asemiin. Siksi ne myös yhdistävät ja erottavat ihmisiä. (Helkama ym. 2005, 188, 381; Erwin 2005, 27–28; Puohiniemi 2002, 5.)

Perinteinen näkökulma asenteisiin ilmenee asenteiden määritelmistä: niitä pidetään suhteellisen pysyvinä myönteisinä tai kielteisinä arvioina jostakin arvioijan maailmaan kuuluvasta merkityksellisestä osasta. (Erwin 2001, 167; Kollmuss & Agyeman 2002.) Elise

Kärkkäinen kuitenkin kirjoittaa havainnostaan, että keskustelussa asenne sinänsä on epävakaa ja muokkautuu puhujien yhteistoiminnan tuloksena. Niinpä hän puhuu käsitteestä asennoituminen. Puhujat ilmaisevat identiteettiään, tunteitaan ja ajatuksiaan aina sovitellen niitä kulloinkin vallitseviin olosuhteisiin, esimerkiksi keskustelukumppaniensa vastaaviin. Vuorovaikutuksessa on oleellista, että asenteet muokataan yhdessä kaikille sopiviksi keskustelun kuluessa, jolloin asenteet voivat jopa muuttua tai ainakin tarkentua. Keskustelun aikana tunteiden ja asenteiden yhteensovittaminen ilmenee sanoina ja erilaisina prosodisina tai muina ei-kielellisinä keinoina. (Kärkkäinen 2002.) Koska asenteiden yhdenmukaisuus nähdään keskustelun tavoitteena, voidaan yksimielisyyteen pääsemättömyys ymmärtää siten, että keskustelu ei ole päättynyt.

Vaikka asenne on melko yhtenäinen tapa ajatella, tuntea ja toimia, ne voivat vaihdella tilanteen mukaan (Lahikainen ja Pirttilä-Backman 2001, 90–92; Puohiniemi 2002, 5). Koska asenteet vaikuttavat käyttäytymiseen, asennoituminen uudella tavalla on mahdollista, kun tietoisesti aletaan käyttäytyä uudella tavalla (Triandis ym. 1984, 37–38).

Tutkimuksissa asenteista kiinnostuksesta samaan sukupuoleen ja samasta sukupuolesta kiinnostuneita kohtaan on pohdittu, miten asenteet vaikuttavat suhtautumiseen samasta sukupuolesta kiinnostuneisiin ja vuorovaikutukseen heidän kanssaan. Suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta ja samasta sukupuolesta kiinnostuneisiin on periaatteessa myönteisiä, mutta käytäntö osoittaa asenteet kielteisiksi. Uusimmissa tutkimuksissa asenteiden on kuitenkin havaittu muuttuneen myönteisemmiksi.

Asennoitumisen monimuotoisuus ilmenee muiden muassa Solizin, Ribarskyn ym. tutkimuksessa, jossa selvitettiin perheviestintää perheissä, joissa joku perheenjäsen oli homoseksuaali. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, miten heteroseksuaaliset perheenjäsenet mukauttivat asennoitumistaan tilanteen mukaan: he halusivat säilyttää hyvät suhteet kaikkiin perheenjäseniinsä sekä ulkopuolisiin, joilla mahdollisesti oli kielteinen suhtautuminen homoseksuaalisuuteen. (Soliz ym. 2010.)

3 Supportiivinen viestintä

Sosiaalisella tuella tarkoitetaan Leena Mikkolan mukaan “vuorovaikutusta, joka auttaa hallitsemaan kuormittavaan tilanteeseen liittyvää epävarmuutta ja vahvistaa yksilön käsitystä hyväksytyksi tulemisesta ja elämänhallinnasta”, ja supportiivinen viestintä kuvaa sitä viestintäkäyttäytymisen tasolla. Toisin sanoen supportiivinen viestintä on sosiaalisen tuen antajan viestintää. (Mikkola 2009, 26–27.) Burlesonin ja MacGeorgen mukaan supportiivinen viestintä on avun tarpeessa olevalle osoitettua verbaalista ja nonverbaalista viestintää (Burleson ja MacGeorge 2002, 376; Burleson 2010, 159). Ira Virtanen sanoo sen olevan sosiaalisen tuen viestinnällistä toteutumista (Virtanen 2015, 11).

Supportiivista viestintää on tutkittu runsaasti viime vuosikymmeninä (Goldsmith 2004, 10). Tämä on ymmärrettävää, koska on havaittu, että sitä tapahtuu kaikissa elämänvaiheissa erityisesti läheisissä ihmissuhteissa kuten aviopuolisoiden, perheenjäsenten ja ystävien kesken. Viestintä on supportiivista myös sellaisissa ammateissa, joissa annetaan tukea. Työyhteisöjen sisälläkin tarvittaessa viestitään supportiivisesti. (Burleson ja MacGeorge 2002, 376; MacGeorge 2009, 380.)

Viestinnässä on aina viestin lähettäjä ja vastaanottaja. Supportiivisessa viestinnässä lähettäjä on tuen antaja ja vastaanottaja on tuen saaja, ja viestintää voidaan tarkastella molempien tai kumman tahansa näkökulmasta. Ennen supportiivisen viestin lähettämistä tuen hakija on saattanut ilmaista tuen tarpeensa suoraan tai vihjaillen. Tuen tarjoaja saattaa tuki alkaa viestiä supportiivisesti tulkittuaan itse toisen tarvitsevan tukea. (Virtanen 2015, 32.)

Jotta tukea tarvitseva voisi ymmärtää tuen antajan viestin, on siitä välityttävä tuen saajalle tuen antajan tarkoitusten kanssa yhteneväinen intuitio. Brant R. Burleson on kehittänyt tästä puheviestinnällistä teoriaa Dual-Process Theory of Supportive Message Processing and Outcomes. Teoriaa on kehitelty ja testattu yli 30 vuoden aikana useissa tutkimusryhmissä, joten se kuvaa hyvin, millaista on supportiivinen viestintä. Alun perin Burleson oli rajoittanut

tutkimuksensa selvittämään lohduttavien viestien vaikutusta, mutta supportiivisen viestinnän tutkimuksen raportteja lukiessaan hän huomasi alojen yhtymäkohdat ja laajensi omaa tutkimusalaansa myös muuhun supportiiviseen viestintään. (Burleson 2010, 159–160, 174–175.)

Burleson on ollut kiinnostunut selvittämään, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että supportiiviset viestit tukevat toisia ja lannistavat muita (Burleson 2010, 159, 161, 167). Teorian molemmat puolet ovat oleellisia: niistä selviää, mitä kannattaa huomioida ja mitä välttää. Teoriassa määritellään erikseen tuen antajan ja saajan käyttäytyminen:

1. Tuen antajan käyttäytyminen on supportiivista viestintää. Burleson määrittelee sen kielelliseksi ja ei-kielelliseksi käyttäytymiseksi, jonka tarkoituksena on tukea niitä, joiden tuen antaja ymmärtää olevan tuen tarpeessa.
2. Tuen saajan käyttäytyminen tarkoittaa hänen kaikkea toimintaansa ja ajatteluaan.

(Burleson 2010, 159, 166.)

Burlesonin teorian mukaan supportiivisessa kontekstissa juuri tuen saajan käyttäytymiseen halutaan muutos. Tässä prosessissa affektiivinen (tunteisiin liittyvä) muutos on äärimmäisen tärkeä riippuva muuttuja. Kun siis halutaan muutos käyttäytymiseen, on pyrittävä muutokseen tunnemaailmassa. Teoria esittää, mitä tuen antajan tulisi omassa käyttäytymisessään ottaa huomioon, että tuen saajan tunnemaailma ja sitä kautta myös käyttäytyminen muuttuisivat pysyvästi. (Burleson 2010, 160–161, 166, 170, 176.) Tätä tukevat myös Jones ja Bodie ilmaistessaan, että supportiivisen viestin muodon ja sisällön pitäisi olla mieluummin tunne- kuin ongelmakeskeisiä (Jones & Bodie 2014, 204).

Burlesonin teoria selittää, miksi sama supportiivinen viesti vaikuttaa joskus ja toisinaan ei, eli joihinkin myönteisesti ja toisiin kielteisesti – selityksenä ovat erot tuen saajien affektiivisuudessa ja viestien prosessointikyvykkyydessä. Samankaltaisen muutoksen saamiseksi tuen antajan pitäisi osata motivoida tuen saajia yksilöllisesti heitä motivoivilla tavoilla ja viestittää heidän ymmärtämällään tavalla. (Burleson 2010, 169, 174–175.)

Teorian pääkohdat voidaan esittää lyhyesti näin:

Jotta supportiivinen viesti vaikuttaisi vastaanottajansa tunnemaailmaan ja käyttäytymiseen viestin mukaisen pysyvän muutoksen,

- *on vastaanottajan oltava motivoitunut ja kyvykäs prosessoimaan viestiä,*
- *viestin pitää olla korkealaatuinen eräiden kriteerien mukaan,*
- *ja viesti pitää myöhemmin arvioida uudelleen kognitiivisesti.*

Jos jokin ehdoista ei toteudu, viestin vaikutus on väliaikainen, olematon tai kielteinen.

(Burleson 2010, 162, 169.)

Pääkohtiin liittyy kiinteästi ympäristölliset vihjeet, tarkastelun aste ja viestin sisältö. Jos tuen saajan motivaatio tai kyky prosessoida viestiä on alhainen, supportiivisen tilanteen ympäristölliset vihjeet saattavat kuitenkin käynnistää hänen tunnemaailmassaan joitakin reaktioita viestiä tai tuen antajaa kohtaan. Todennäköisesti ne eivät kuitenkaan aiheuta pysyviä muutoksia. Tarkastelun aste liittyy prosessointikykyyn, ja se kuvaa, miten tuen saaja huomioi, ajattelee ja kehittää viestissä vastaanottamaansa informaatiota. Viestin sisältö määrittelee myös viestin laadun, jolla on merkitystä erityisesti silloin, kun tuen saaja on sekä motivoitunut että kyvykäs viestin prosessointiin. (Burleson 2010, 169, 174–175.)

3.1 Motivaatio

Burlesonin tutkimusten mukaan ensimmäinen ehto supportiivisen viestin vaikuttavuudelle on tuen saajan motivaatio prosessoida viestiä. Jos motivaatiota ei ole, seurauksena voi olla korkeintaan väliaikainen muutos tunnemaailmassa ja sen seurauksena käyttäytymisessä, eli ilman motivaatiota tuen saajan elämässä ei tapahdu pysyviä muutoksia. Viestin merkittävyyden kannalta siis motivointi on ratkaisevassa asemassa. (Burleson 2010, 169, 174–175.)

Motivoitumiseen vaikuttavat tekijät jaetaan Burlesonin teoriassa kahteen ryhmään: tilannekohtaisiin ja eroihin persoonallisuudessa. Tilannekohtaisiin tekijöihin kuuluvat

esimerkiksi ongelman raskauden kokeminen, viestin ajoitus ja sisältö. Nämä niin kuin kaikki muutkin tekijät vaikuttavat toisiinsa, joten aivan yksiselitteisesti ei voida sanoa, miten missäkin tilanteessa olisi paras toimia. (Burleson 2010, 169, 174–175.)

Periaatteessa ongelman ankaruus lisää motivaatiota prosessointiin, mutta esimerkiksi jotkin kyvykkyyteen vaikuttavat tekijät saattavat mitätöidä sen. Motivaation kannalta tuen saajan kokemus ongelman raskaudesta on ratkaiseva, ei tuen antajan näkemys asiasta, joten tuen antajan on selvitettävä tuen saajan kokemuksen laatu ennen kuin viestinsä esittää – laadun selvittäminen voi olla myös osa viestiä: tuen saaja kokee, että hänet otetaan vakavasti. (Burleson 2010, 169, 173.)

Jos viestin halutaan motivoivan, on sen oltava tuen saajan kokemusmaailmassa ajankohtainen. Toki on mahdollista, että viesti itsessään muuttuu vastaanottajassaan ajankohtaiseksi, mutta yleensä niin ei käy. Viestin täytyy siis koskettaa vastaanottajaa, että tämä motivoituisi prosessoimaan sitä. Ajankohtaisuuskaan ei aina ole tae viestin vastaanottamiselle. Viestin ajoitus voi epäonnistua esimerkiksi tuen saajan suuren tragedian kokemuksen jälkeen, jos hän kokee viestimisen liian hyökkääväksi. Ajoitus on oikea silloin, kun tuen saaja on valmis vastaanottamaan juuri kyseisen viestin. (Burleson 2010, 169.)

Viestin sisältö vaikuttaa prosessoinnin halukkuuteen. On paljon mukavampi prosessoida miellyttävämpää kuin vastenmielisempää viestiä. Luonnollisesti tuen antajat joutuvat joskus viestittämään asioita, joista tuen saaja ei pidä. Silloin on erityisen tärkeää, että viesti muotoillaan ja esitetään tuen saajaa tyydyttävästi, vaikka sen sisältö olisikin hänelle vastenmielinen. (Burleson 2010, 169.)

Motivoitumiseen vaikuttaviksi persoonallisuuseroiksi Burleson lukee esimerkiksi havaitun tuen saatavuuden, läheisyystyylin, tarpeen liittyä ja kontrolloinnin tärkeyden. Jos tuen antaja siis haluaa supportiivista viestiään prosessoitavan, hänen on ilmaistava tuen saajan ymmärtämällä tavalla, että hän todella on tarjoamassa tukea siten, että tämä voi ottaa sen vastaan mielellään. Lisäksi tuen antajan on esitettävä asiansa sopivan muodollisesti tai

vapaamuotoisesti, fyysisesti sopivalla etäisyydellä ja muilla läheisyyttä tai etäisyyttä osoittavilla tavoilla ilmein, elein, äänenpainoin ja niin edelleen. Näillä tavoilla hänen tulee osoittaa tuen saajalle, että hän on juuri sopiva henkilö, johon tämä voi kohdistaa odotuksensa tuesta, että voisi saada tarvitsemansa tuen – ei siis välttämättä sitä, mitä itse toivoo. Vielä tuen antajan on annettava tuen saajalle tilaa kontrolloida tuen saamista. Koko tuenantamisprosessikin tapahtuu siis tuen saajan ehdoilla, vaikka tuen antaja joutuukin pohtimaan esimerkiksi motivointia. (Burleson 2010, 169–170.)

Jos motivaatiota viestin prosessointiin ei synny, pysyviä muutoksia ei tapahdu. Väliaikaisia muutoksia tunnemaailmaan ja käyttäytymiseen saattavat synnyttää ympäristölliset vihjeet – enimmäkseen tuen antajan ominaisuudet – jotka jossakin määrin aktivoivat tunnemaailman muutosmekanismeja. Näitä ovat esimerkiksi tuen antajan sukupuoli ja puoleensavetävyys sekä hänen ja tuen saajan välinen suhde. Jos motivoituminen on tapahtunut, näillä vihjeillä ei ole merkitystä. Niistä ei kuitenkaan ole löytynyt yleistä sääntöä, millaiset tuen antajan ominaisuudet ketäkin parhaiten kannustaisivat edes väliaikaiseen muutokseen. Toisille sukupuolella ei ole merkitystä, jotkut ottavat supportiivisia viestejä vastaan mieluiten samaa sukupuolta olevilta, jotkut – erityisesti miehet – vastakkaiselta. Jotkut haluavat miellyttää puoleensavetävää henkilöä, toiset pakenevat tilannetta. Jotkut asiat halutaan jakaa läheisen, toiset tuntemattoman kanssa. Jos viesti itsessään on motivoiva, ympäristöllisillä vihjeillä ei ole suurta merkitystä. (Burleson 2010, 169–175.)

Jos väliaikainen muutos tunnemaailmassa ja käyttäytymisessä tapahtuu, voidaan motivoimista yrittää uudelleen ennen palautumista alkuperäiseen tilaan, mutta jos mitään muutosta ei tapahdu, uuteen yritykseen tarvitaan ainakin joko uusi viesti tai toinen tuen antaja. Edes väliaikaista muutosta ei tapahdu, jos motivoituminen ei ole tapahtunut viestiä vastaanotettaessa eikä tuen saajaa motivoivia ympäristöllisiä vihjeitä ole. (Burleson 2010, 169.)

3.2 Kyvykkyys

Tuen saajan motivoitumisen lisäksi viestin prosessoinnin onnistumiseksi ja täten hänen tunnemaailmassaan ja käyttäytymisessään pysyvän muutoksen syntymiseksi viestin on oltava sellainen ja siten esitetty, että hän kykenee prosessoimaan sitä. Burleson jakaa prosessointikyvykkyuden samoihin kahteen ryhmään kuin motivoitumiseen vaikuttavat tekijätkin: tilannekohtaisiin tekijöihin ja persoonallisuuseroihin. (Burleson 2010, 169, 174–175.)

Tilannekohtaisia prosessointikyvykkyystekijöitä ovat esimerkiksi kaikki ne asiat, jotka vievät tuen saajan huomion pois viestin sisällöstä. Häiritsevien tekijöiden poistaminen vapauttaa hänen kykynsä prosessointiin. Esimerkiksi järkyttynyt olotila vaikeuttaa prosessointia, vaikka tuen saaja periaatteessa olisi hyvinkin motivoitunut helpottamaan tilannettaan. Silloin tuen antajan on lievennettävä järkytynisyyttä tarjoamalla myötätuntoa ja sympatiaa. (Burleson 2010, 169–170.)

Jos viesti on vain puhetta, tuen saajan voi olla vaikea pysyä tarkkaavaisena. Jotta näin ei kävisi, tuen antajan kannattaa huomioida ympäristön vihjeitä, jotka edistävät hänen ja tuen saajan vuorovaikutusta ja näin lisäävät tämän prosessointikykyä. Ne ovat kuitenkin riippuvaisia myös persoonallisuuseroista, joista tässä yhteydessä ovat merkityksellisiä esimerkiksi ikä sekä kognitiivisten ja kommunikointitaitojen harjaantuneisuus. Nämä vaikuttavat yhdessä siihen, miten tuen saajan huomio pysyy viestissä, miten hän huomaa viestistä merkittäviä seikkoja ja miten hän käsittelee niitä. (Burleson 2010, 169–171.)

Viestin prosessointiin vaikuttaa tuen antajan ja saajan välinen kommunikoinnin taso. Siksi tuen antajan on järkevää kehittää omaa viestinnällistä kompetenssiaan. Koska viestintä on vuorovaikutusta, myös tuen saajan viestinnällinen osaaminen vaikuttaa siihen, miten hän kykenee viestiä prosessoimaan. Viestintätaidot vaikuttavat välillisesti siihen, miten tuen saaja

viestin ymmärtää. Yhtäältä tilanteessa vaikuttaa tuen antajan taito välittää haluamansa viesti, toisaalta tuen saajan taito ymmärtää se. Tuen antaja saattaa osata välittää viestin siten kuin se yleensä vaaditaan oikein ymmärrettäväksi, mutta tuen saajan heikko yleisen viestintätavan osaaminen voi estää sen. Toisaalta tuen antajan taito lukea tuen saajan reaktioita viestintätilanteessa ja niiden huomioiminen viestintätavoissa voi edistää merkittävästi tuen saamista. Supportiivinen viesti kannattaa siis suunnitella siten, että sen välittämisessä voi huomioida tilanteessa paljastuvia tuen saajan erityisiä viestinnällisiä piirteitä. Sopivassa määrin tuen antaja voi myös selvittää, miksi viestittää juuri omalla tavallaan; sopivuuden ratkaisee tuen saajan mahdollisuudet ymmärtää selitystä. (Burleson 2010, 172.)

Kognitiiviset taidot ovat ratkaisevassa asemassa, kun pohditaan kykyä prosessoida viestiä. Burlesonin mukaan hyvät kognitiiviset taidot omaaville merkityksellistä on viestin henkilökeskeisyys, joka on tärkeä viestin laadun määrittäjä. Heikompitaitoisille merkitsevät enemmän ympäristölliset tekijät kuten auttajan sukupuoli, puoleensavetävyys ja suhde tuen antajaan. Viestin korkea laatu on edellytys viestin vaikuttaman muutoksen pysyvyydelle, joten se on tuen antajalle ainoa mahdollisuus todella tukea tuen saajaa; heikompilaatuisilla viesteillä on joko vain pieni myönteinen vaikutus tai kielteinen vaikutus. (Burleson 2010, 169–172.)

Ympäristölliset vihjeet saattavat kompensoida kyvyttömyyttä viestin prosessoimiseksi. Motivaation osalta ne saattavat käynnistää jossakin määrin tunnemaailman muutosmekanismeja, koska tuen saaja saattaa motivoitua hiukan vihjeiden vaikutuksesta. Vaikka motivaatio olisi kohdallaan, mutta ei olisi kyvykkyyttä, ympäristölliset vihjeet voivat vaikuttaa tunnemaailmassa ja käyttäytymisessä väliaikaisen myönteisen muutoksen. Silloin tuen saaja saattaa toimia viestin mukaisesti ilman, että on sisäistänyt asiaa, ja näin ollen vaikutus jää lyhyeksi. Jos ympäristöllisiä vihjeitä ei ole, kyvyttömyys prosessointiin estää viestin vaikuttavuuden, vaikka motivaatiota olisikin. (Burleson 2010, 169–172.)

3.3 Viestin laatu

Jos tuen saaja on motivoitunut ja kyvykäs prosessoimaan vastaanottamaansa supportiivista viestiä, olisi viestin oltava lisäksi korkealaatuinen, jotta mahdollisuus muutokseen tunnemaailmassa ja käyttäytymisessä säilyisi. Viestin täytyy sisältää aineksia, joiden perusteella prosessointi on mielekästä. Burlesonin tutkimuksissa tällaisia aineksia ovat esimerkiksi tuen antajan täsmällinen ilmaisu tuen antamisesta, kohteliaisuus, sanattomasti ilmaistu tuen saajalle sopiva läheisyys tai etäisyys ja tärkeimpänä sanallisesti ilmenevä henkilökeskeisyys. (Burleson 2010, 161–165, 169–171.)

Viestin laatuun vaikuttavat tekijät ovat osittain samoja kuin prosessoinnin motivaation mahdollistavat piirteet. Motivoitumiseen vaikuttaa, että tuen saajalle tulee selväksi, miten hän saa tarvitsemansa tuen – viestin korkeaan laatuun vaaditaan, että tuen antaja kertoo suoraan, että aikoo tukea. Kun nämä tekijät ovat yhdessä, viestiin sisältyy tuen antajan ilmaisu, miten juuri hänen tarjoamansa tuki on tuen vastaanottajan saatavilla. Todennäköisesti tuen saaja ei ala prosessoida viestiä, jos hän ymmärtää avun tulevan jostakin muualta kuin tuen antajalta.

Kohteliaisuus on lopulta lähimmäisen huomioimista. Sen tulee ilmetä viestissä niin sanoin kuin sanattoman viestin välityksellä. Hyvät tavat kuuluvat siihen. Kaiken on kuitenkin oltava luonnollista, ja tuen antajan on oltava tarkka sen suhteen, että kohteliaisuus ei muutu etäisyydeksi. Jos hän viestittää olemuksellaan etäisyyttä, se voi olla jonkun tuen saajan mielestä sopiva merkki hänen kyvystään toimia tukijana, mutta todellisuudessa vain riittävässä läheisyydessä saatu tuki voi johtaa kestävään muutokseen. Siksi supportiivisen viestinnän olisi lähennettävä tuen antajaa ja saajaa.

Supportiivisessa viestinnässä keskeisin apu on Burlesonin mukaan henkilökeskeinen viestintä. Se selittää laajimmin, millaisten viestien avulla tuen saaja tunnistaa, tarkastelee, jäsentelee ja kontekstualisoi tunteitaan ja näkemyksiään. Matalan henkilökeskeisyyden viestit kieltävät hänen tunteensa ja näkökulmansa kritisoimalla niitä tai asettamalla niiden oikeutuksen kyseenalaiseksi, tai ne kertovat, kuinka hänen pitäisi tuntea tai käyttäytyä. Kohtalaisen

henkilökeskeisyyden viestit pyrkivät viemään tuen saajan huomion pois ongelmallisesta tilanteesta, tarjoamaan sympatiaa, surunvalittelua tai selityksiä hänen ahdinkonsa vähentämiseksi. Korkean henkilökeskeisyyden viestit selvästi tunnistavat ja oikeuttavat tuen saajan tunteet, auttavat häntä nimeämään ne, tarkastelemaan niiden syitä ja selvittämään niiden laajempia yhteyksiä. Sanoin ilmaistu henkilökeskeisyys on supportiivisen viestin laadun tärkein tekijä. (Burleson 2010, 161–165, 169.)

Myös tuen antajan nonverbaali viestintä vaikuttaa siihen, miten tuen saaja supportiivisen viestin kokee. Jos nonverbaalista viestinnästä välittyy, että tuen antaja on kiinnostunut tuen saajasta ja haluaa tarjota tukea, tuen saaja luultavasti kokee saavansa häneltä parempaa tukea kuin jos hän vain sanoisi haluavansa antaa tukea. (Jones & Guerrero 2001, 570–571.)

Aikuisiin korkean henkilökeskeisyyden viestit vaikuttavat myönteisesti paljon selkeämmin kuin matalan henkilökeskeisyyden viestit. Matalan tason viestit vaikuttavat myönteisesti miehiin vähän enemmän kuin naisiin, vaikka niiden avulla todellinen tukeminen jää miehillekin helposti tapahtumatta. Sukupuolen lisäksi samankaltaista pientä vaihtelua on havaittu johtuvan esimerkiksi eroista kulttuurissa tai autettavan persoonallisuudessa. (Burleson 2010, 162–163.)

Jos tuen saaja on motivoitunut ja kyvykäs prosessoimaan viestiä, joka ei ole korkealaatuinen, prosessointi johtaa joko pieneen myönteiseen muutokseen tai kielteiseen muutokseen tunnemaailmassa ja käyttäytymisessä. Tuki saatetaan kokea silloin hyökkäävänä, joten se epäonnistuu, tai ”kylmänä lohdutuksena”. Merkittävä kielteinen vaikutus voi olla, että tuen saajan tunteet tuen antajaa kohtaan muuttuvat kielteisiksi – juuri sen vuoksi, että tämä koetaan esimerkiksi hyökkääväksi tai etäiseksi, joka ei ota huomioon tuen saajaa. (Burleson 2010, 169.)

MacGeorge, Feng ja Thompson ovat samaa mieltä siitä, että jos supportiivinen viesti viesti ei kohtaa tuen saajan tunnemaailmaa myönteisesti, siellä ei tapahdu myönteistä muutosta. Jos tuen antaja näkee vain ongelman ja haluaa antaa neuvoja, nämä todennäköisesti vain

pahentavat tilannetta. (MacGeorge, Feng ja Thompson 2008, 146.) Mikkola tuo kuitenkin sen näkökulman, että oikein ilmaistuna neuvot ovat tehokkaita supportiivisen viestinnän muotoja (Mikkola 2006, 51–52).

3.4 Kognitiivinen uudelleenarviointi

Jos tuen saaja on ollut motivoitunut ja kyvykäs prosessoimaan vastaanottamaansa supportiivista, korkealaatuista viestiä, kestävän ja myönteisen muutoksen tapahtumiseksi hänen tunnemaailmassaan ja käyttäytymisessään tarvitaan viestin prosessoinnin jälkeen vielä sen kognitiivinen uudelleenarviointi. Viesti itsessään voi antaa siihen mahdollisuuden, jos se tapahtuu prosessina, jonka aikana kaikki tapahtuu, esimerkiksi terapiassa. Toisaalta prosessi voi toki jatkua pitkäänkin viestin vastaanottamisen jälkeen, jolloin uudelleenarviointi voi tapahtua vasta myöhemmin. Silloin olisi hyvä, että tästä mainittaisiin viestissä: motivoitunut ja kyvykäs tuen saaja kyllä haluaa arvioida saamansa tuen uudelleen, jos tietää sen mahdollistavan itsessään pysyvän muutoksen. (Burleson 2010, 163–164, 169.)

Usein tuen antaja haluaisi nähdä muutoksen tuen saajassa välittömästi, mutta tällöin uudelleenarviointi jäisi mahdollisesti tapahtumatta eikä näin ollen ainakaan pysyvää myönteistä muutosta syntyisi. Välitön arviointi voi olla vaikeaa myös sen vuoksi, että tunnemaailmassa tapahtunut muutos estää tuen saajaa arvioimasta tilannettaan kognitiivisesti.

Kielteinen tilanne syntyy, jos motivoitunut, kyvykäs tuen saaja saa tuekseen korkealaatuisen viestin, prosessoi sen ja haluaa toimia sen mukaisesti, mutta ei saa kehotusta uudelleenarviointiin; toki hän saattaa arvioida viestin uudelleen muutenkin. Myöhemmin tunnemaailman tasaantuessa hän huomaa olevansa samassa pisteessä kuin aikaisemminkin, joten hänen voi olla mahdotonta motivoitua arvioimaan viestiä ja sen prosessointia uudelleen. Tällöin muutos voi olla pysyvä, mutta kielteinen. Siksi uudelleenarviointi olisi tehtävä joka tapauksessa.

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni laajana tavoitteena voidaan pitää niiden tekijöiden hahmottamista, joita erilaisista lähtökohdista tulevien keskinäisessä viestinnässä ilmenee ja miten niitä tekijöitä tulkitaan vuorovaikutustilanteessa. Jotakin tästä voidaan selvittää, kun tutkitaan tilanteita, joissa puheiden ja asenteiden välillä oletetaan olevan ristiriitoja. Käsitykseni on, että seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt ovat mahdollisissa kristillisissä yhteyksissään todennäköisesti joutuneet ristiriitoja kohtaamaan. Vaikka kristilliset yhteisöt periaatteessa toivottavat jokaisen tervetulleeksi yhteyteensä sellaisena kuin hän on, käytännössä niiden normisto saatetaan kokea rajoittavana: tervetulleiksi toivotetaan kaikenlaisia, mutta yhteisössä mukana olemiseen koetaan vaadittavan enemmän.

Tässä tutkimuksessa selvitetään seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvien ja uskovaisten välistä vuorovaikutusta; toki vuorovaikutuksen molemmat osapuolet voivat olla uskovaisia. Tutkimuksella kartoitetaan, miten seksuaalivähemmistöön kuuluvat ovat kokeneet vuorovaikutustilanteita uskovaisten kanssa – erityisesti, miten he ovat kokeneet uskovaisten viestinnän supportiivisuuden ja miksi he ovat kokeneet sen juuri siten. Tulokset ovat analyysia heidän omien kokemustensa kuvauksista. Analyysi pitää sisällään kerronnassa ilmenneet termit ja ilmaukset sekä niiden keskinäiset suhteet.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten samasta sukupuolesta kiinnostuneet henkilöt kuvaavat kokemuksiaan sellaisista vuorovaikutustilanteista uskovaisten kanssa, joissa heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa on paljastunut?
2. Millaisia käsityksiä samasta sukupuolesta kiinnostuneilla henkilöillä on supportiivisesta viestinnästä kohtaamisissa uskovaisten kanssa?

4.2 Fenomenografia

Jokainen muodostaa omat käsityksensä kustakin ilmiöstä omaa kokemustaustansa vasten, ja vuorovaikutustilanteessa erilaisten käsitysten kohtaaminen johtaa helposti väärinymmärryksiin. Myös käsitysten muuttuminen on mahdollista, jos edes joku vuorovaikutustilanteeseen osallistujista ymmärtää huomioida muiden mahdollisia erilaisia tapoja jäsentää maailmaansa. Ihmisten käsityksiä tutkimalla fenomenografinen tutkimus selvittää ympäröivän maailman ilmenemisen ja rakentumisen monimuotoisuutta ihmisen tietoisuudessa. (Ahonen 1994; Niikko 2003, 25.)

Fenomenografia kehittyi alun perin 1970-luvulla Göteborgin yliopistossa, kun alettiin tutkia opiskelijoiden erilaisia käsityksiä oppimisesta, mikä on edelleenkin keskeinen fenomenografinen tutkimusalue. Toisaalta kiinnostuksen kohteena on yleisesti, miten tieto muodostuu kokemusten kautta. Ei tutkita niinkään ajattelua tai tietoa sinänsä vaan sitä, millaisia sisältöjä tutkittava ajattelu tai tiedon kohde saa eri yksilöillä. Paino on niiden laadullisissa eroissa. (Ahonen 1994; Niikko 2003, 9–10, 29.)

Tieto, jota fenomenografisessa tutkimuksessa saadaan, saattaa olla ristiriitaista muualta saatuun objektiiviseen, tieteelliseen tietoon verrattuna. Syynä siihen on, että tutkitaan muiden ihmisten subjektiivisia näkemyksiä, arkiajattelua, eikä sitä todellisuutta, jossa ne ovat muodostuneet. Siinä mielessä toki tutkitaan juuri todellisuutta, että kyseiset näkemykset ovat todellisia niille, jotka ne ilmaisevat. Jos tutkija havainnoisi maailmaa itse huomioimatta tutkittavien omia näkemyksiä, kyseessä olisi ensimmäisen asteen näkökulma, mutta fenomenografia on toisen asteen tutkimusta, koska päätelmiä tehdään muiden subjektiivisten näkemysten perusteella. Toki sekä tutkijan että muiden subjektiivisuus pyritään huomioimaan ja tarvittaessa eliminoimaan päätelmien tekemisessä, mutta koska se ei täydellisesti ole mahdollista, subjektiivisuuksien riittävä raportointi antaa tutkimukselle luotettavuutta. (Niikko 2003, 24, 29.)

Käsitysten tutkiminen on mielekästä paitsi erilaisten teorioiden kannalta myös siitä käytännön syystä, että ne ohjaavat käyttäytymistä, vaikka eivät aina selittäisikään sitä. Käsityksiä pyritään kuvailemaan systemaattisesti, ja tavallisesti se tapahtuu kuvausgategorioiden tai käsitystyyppien muodossa. Aineistonkeruumenetelmistä yleisin lienee yksilöllinen, avoin haastattelu, mutta analyysia pääsee tekemään, kunhan sopiva aineisto on olemassa. (Niikko 2003, 28, 31.)

4.2.1 Analyysi fenomenografisessa tutkimuksessa

Kvalitatiiviselle ihmistieteelle ominaiseen tapaan fenomenografisen tutkimuksen analyysia on mahdotonta erottaa täysin aineistostaan. Analyysi perustuu siihen, eikä voida etukäteen tietää, miten analyysi etenee, vaan aineisto ohjaa tutkijaa. Yleisesti voidaan kuitenkin sanoa, että analyysiprosessi on reflektiivinen, systemaattinen ja looginen, muttei kovin jäykkä. Siinä on jokin toistuva menettelytapa, joka ei kuitenkaan voi olla liian strukturoitu. Tutkijan on koko analyysivaiheen ajan tarkkailtava käyttämiensä menettelytapojen soveltuvuutta koko aineistoon. Aineiston lajittelu- ja organisointikriteerit jalostuvat analyysiprosessin kuluessa, ja tarvittaessa jo analysoitu aineisto joudutaan analysoimaan uudelleen kehittyneemmillä kriteereillä. (Niikko 2003, 32–33.)

Fenomenografisessa analyysissa on tärkeää pitää mielessä kokonaisuus, jota tutkitaan. Aineisto jaetaan merkityksillisiin osiin, jotka luokitellaan organisoiduksi systeemiksi. Jokainen osa on oma ajatuksellinen kokonaisuutensa, ei siis etukäteen päätettynä sana, lause, ilmaus tai muu yksikkö (Niikko 2003, 33.). Lopputulos on yleensä abstraktion korkeammalla tasolla esitettävä teoreettisten kategorioiden sekä esimerkiksi säännöllisten mallien, piirteiden tai teemojen kuvauksen synteesi. (Niikko 2003, 34, 55.)

Vaikka analyysi ei voi edetä aina saman kaavan mukaan, esitän tässä Anneli Niikon esittämän analyysimallin, josta aineisto voi siis ohjata poikkeamaan. Jo ennen varsinaista analyysia

tutkijan on huolehdittava omien esioletustensa sulkeistamisesta, mikä on myös raportoitava: tutkijan oma persoonallinen tieto ja uskomukset tutkittavasta ilmiöstä, siihen liittyvistä teoreettisista rakenteista ja niin edelleen vaikuttavat analyysiin, joten niiden avaaminen tutkimuksen lukijoille helpottaa heidän suhtautumistaan tutkimukseen oikealla tavalla. (Niikko 2003, 34, 55.)

Niikon mallissa analyysi on jaettu neljään vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoa luetaan läpi kunnes tutkittavien aiheiden kokonaisuudet hahmottuvat. Silloin on mahdollista huomata ajatuksellisia yksiköitä, jotka voivat esiintyä sanoina, lauseina kappaleina tai muina kokonaisuuksina. Aineistosta etsitään yksiköitä kuvaavia merkityksellisiä ilmauksia. (Niikko 2003, 33–34, 55.)

Toisessa analyysivaiheessa merkitykselliset ilmaukset ryhmitellään tai teemoitellaan merkitysyksiköiksi sen mukaan, miten aineisto sitä ohjaa. Yksiköt voivat mennä osittain päällekkäin. Käytännössä ilmauksia vertaillaan toisiinsa, etsitään niistä samankaltaisuuksia, rajatapauksia tai muita olennaisiksi huomattavia piirteitä. Ilmaukset ryhmitellään teemoittain tai merkitysryhmittäin. (Niikko 2003, 34–36, 55.)

Kolmannessa vaiheessa teemoista ja merkitysryhmistä rakennetaan alatason kategorioiden joukko. Kategoriat kuvaillaan niin selvästi, että tutkimuksen lukijatkin ymmärtävät periaatteet, joilla ne on muodostettu. Kategorioiden on oltava sellaisia, että ne kattavat kaikki merkitysyksiköt, mutta eivät mene toistensa kanssa päällekkäin tai limittäin. (Niikko 2003, 36, 55.)

Analyysin neljännessä vaiheessa alatason kategorioita yhdistelemällä muodostetaan ylätason kategorioita, kuvauskategorioita. Nämä kuvaillaan samojen periaatteiden mukaan kuin alatason kategoriatkin, mutta ne ovat luonteeltaan yleensä abstraktimpia, joten kuvausten on oltava mahdollisesti vieläkin tarkempia. (Niikko 2003, 36–37, 55.) Joissakin tapauksissa kategorioissa voi olla sisäkkäisyyttä, mutta limittäisyys on merkki epäonnistuneesta kategorisoinnista.

Kuvauskategorioista voidaan joskus muodostaa kuvauskategoriasysteemi tai -avaruus, joka kertoo kategorioiden suhteista toisiinsa. Avaruudet voivat olla horisontaalisia, vertikaalisia tai hierarkkisia. Horisontaalisen avaruuden kategoriat ovat keskenään samanarvoisia eikä niiden esittämisjärjestys välttämättä paljasta mitään niiden keskinäisistä suhteista. Vertikaalisesti järjestäytyneet kategoriat ovat jollakin perusteella tietyssä järjestyksessä, vaikka ne ovatkin keskenään samanarvoisia. Hierarkkisissa systeemeissä sen sijaan jotkut kategoriat ovat jollakin perusteella toisia kehittyneempiä; ne saattavat olla myös joidenkin muiden kategorioiden ala- tai yläkäsitteitä, toisin sanoen jotkut kategoriat saattavat olla keskenään sisäkkäisiä. (Niikko 2003, 37–38, 55.)

4.2.2 Fenomenografisen analyysimenetelmän mahdollisuudet

Jos aineistona on ihmisten ilmaisuja, fenomenografinen analyysi voi olla sopiva analyysimenetelmä. Silloin tavoitteena on saada laadullista, kyseisistä ilmaisuista tulkittua tietoa ilmaisijoiden käsityksistä. Ilmaisut tulkitaan ajatusyhteyksissään, joista siis pitää olla selvillä: täytyy siis tietää, että ilmaukset todella liittyvät tutkittavaan ilmiöön. Lisäksi tutkittavia henkilöitä ei voi olla kovin paljoa, koska tulkittava materiaali paisuisi mahdottomaksi hallita. Samalla tavoitteena ei voi olla tilastollinen yleistettävyyys vaan tulosten yleisyys ja yleisymmärrettävyys: käsityksien käsitteleminen teoreettisella, universaalien käsitteiden tasolla. Johtopäätökset sekä kuvaavat että selvittävät käsityksiä myös lukijan ymmärtämällä tavalla. (Ahonen 1994.)

Tutkijan on syytä olla perehtynyt tutkittavan ilmiön teoriaan. Lisäksi hänellä tulee olla kiinnostus tutkimuksensa aiheeseen, koska analyysia tehtäessä saattaa tulla tunne, että tutkimus ei etene; silloin on helpompaa, jos aiheen mielenkiinto riittää kaikesta huolimatta. Taipumus systemaattisuuteen auttaa kategorioiden luomisessa ja muokkaamisessa.

Yleiset tutkimuseettiset periaatteet pätevät myös fenomenografisen tutkimuksen tekoon. Tutkimusaineistoa kerätessä on huolehdittava riittävästä informaatiosta, että tutkittavat tietävät, mitä tutkitaan. Jos taas käytetään valmista aineistoa, on varmistettava, että aineistoa on lupa käyttää kyseiseen tutkimukseen.

Tutkimuksen luonne ja tavoite määräävät, millaisia menetelmiä sen toteuttamiseksi käytetään. Fenomenografisen tutkimuksesta tekee fenomenografiseksi juuri se, miten aineistoa analysoidaan. Aineiston keräämisessä sen sijaan voidaan käyttää monenlaisia menetelmiä. Siis, jos analyysimenetelmä on fenomenografinen, tutkimus on heti luonteeltaan fenomenografinen: sillä tutkitaan silloin käsityksiä. Jos aineisto olisi eksakteja, objektiivisia kuvauksia jostakin ilmiöstä, menetelmää voisi toki yrittää käyttää, mutta kuvausgategoriat ”paljastaisivat” olemattomia käsityksiä, tulkintoja, kyseisestä ilmiöstä, mikä olisi selvää jokaiselle ilmiön tuntijalle. Tätä voidaan toki käyttää kritiikkinä myös varsinaista fenomenografista analyysia vastaan, mutta onnistunut analysointi paljastaa aineistosta ilmeisiä näkökohtia.

Kritiikki fenomenografista tutkimusta kohtaan koskee enimmäkseen tulosten yleistettävyyttä. Koska tutkittavana on vain rajallinen joukko eikä edes pyritä tilastolliseen merkittävyyteen, eivät kaikki pidä laadullista tutkimusta mielekkäänä. Lisäksi jokainen ilmaisu on kontekstisidonnainen, ja käsitykset muuttuvat hetkittäin sekä tilannekohtaisesti. Vielä ihmisten kyky ilmaista todellinen käsityksensä on rajallinen eikä voida tietää, onko ilmaisuissa onnistuttu avoimesti kertomaan oma näkemys kokonaisuudessaan (Niikko 2003, 27.). Kritiikkiä on annettu myös siitä, että ihmisten käsityksiä arvotetaan tutkijan tulkinnoilla. Lopulta onkin niin, että tutkitaan muiden tapoja ilmaista näkemyksensä. (Matriisi; Niikko 2003, 26, 39–40.)

Fenomenografiaa on arvosteltu siitä syystä, että se antaa tutkijanmukaisia tuloksia. Se on varmasti totta eikä sitä tarvitse kierrellä. Jokainen tutkimuksen vaihe kuitenkin dokumentoidaan tarkasti ja merkitysyksiköihin jako, termien nimeäminen sekä kategorioiden

muodostaminen perustellaan. Samasta aineistosta toinen tutkija voisi saada toisenlaisia tuloksia, mutta todennäköisesti ne olisivat yhdenmukaisia tai ei ainakaan ristiriitaisia.

Saadun kritiikin perusteella fenomenografisen tutkimuksen tekijät ovat kehittäneet menetelmiä, joilla pyritään minimoimaan tai eliminoimaan kritiikin aiheuttamat syyt. Tärkeimpänä pidetään tutkimuksen luotettavaa raportointia, jossa pitäydytään aineistossa ja tehdään johtopäätelmiä vain sen antamin perustein. Tutkijan on minimoitava oman subjektiivisuutensa vaikutus, mikä sekin onnistuu parhaiten raportoimalla kaikesta siitä, mikä tavalla tai toisella voi vaikuttaa tulkintoihin. Ja koska kyseessä on tulkintaprosessi, tutkija voi myös testata luomiensa kategorioiden onnistuneisuutta rinnakkaisluokittelijan kanssa: Riittävästi asiaan perehtynyt rinnakkaisluokittelija voi tulkita aineiston ilmaiset ja sijoittaa ne tutkijan rakentamiin kategorioihin. Jos kaikki ei mene yhtenevästi ja tutkija päättää silti olla muuttamatta luokitteluaan ja / tai kategorisointiaan, hänen on siitäkin raportoitava. (Ahonen 1994.)

4.3 Aineisto

Tutkimusaineisto hankittiin äänittämällä seksuaalivähemmistöihin kuuluvien keskustelua. Vierailin kaksi kertaa eräessä avoimessa keskusteluryhmässä, joka kokoontuu säännöllisesti ja on olemassa, että seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvat voisivat pohtia elämäänsä turvallisissa puitteissa. Ryhmä on SETA:n alainen ja erityisesti niitä varten, jotka ovat kiinnostuneita uskonnoista tai hengellisyydestä – mikään vakaumus tai minkään uskonnon kannattaminen ei kuitenkaan ole ryhmään kuulumisen edellytys, mutta suurin osa ryhmässä kävijöistä on eri kristillisiin yhteisöihin kuuluvia kristittyjä. Ensin olin ottanut yhteyttä ryhmän vetäjään, jonka kanssa olin sopinut kahdesta vierailusta. Ensimmäisellä kerralla tutustuin ryhmäläisiin ja kerroin tutkimusaikeistani, mikä innosti mukana olleita. Sen jälkeen ryhmän vetäjän kanssa keskustelimme ohjeistuksesta, jonka hän lähetti sähköpostitse ryhmän säännöllisille kävijöille. Ohjeissa kerrottiin, miten he voisivat valmistautua aineistonkeruutilanteeseen. Heitä kehoitettiin muistelemaan niitä vuorovaikutustilanteita

uskovaisten kanssa, joissa heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa oli vaikuttanut tilanteen kulkuun, ja tilaisuudessa kertomaan niistä vapaasti sen, mitä he itse haluaisivat kertoa omista tuntemuksistaan ja sanomisistaan sekä kaikesta, mihin he olivat kiinnittäneet huomiota uskovaisten viestinnässä. Korostettiin sitä, että vain ne kertomukset äänitetään, joihin kertoja itse antaa luvan. Mukaan sai siis tulla, vaikkei halunnutkaan kertoa kokemuksistaan tai niitä äänitettävän.

Ryhmä oli mainostanut iltaa paitsi vakiokävijöiden sähköpostilistalla olleille myös yleisissä ilmoituksissaan otsikolla "Tule sellaisena kuin olet, mutta älä ole homo. Uskovaisten puhetta armosta armotta." Paikalle saapui suurin osa ensimmäisellä kerralla tapaamistani henkilöistä, pari muuta säännöllistä osallistujaa ja ainakin kolme ryhmään ensi kertaa uskaltanutta, jotka tulivat mainoksen vetäminä. Yhteensä heitä oli noin 15.

Tapaaminen kesti noin 3 tuntia. Aluksi, välillä ja lopuksi oli vapaata seurustelua. Tutustuimme toisiimme ja erityisesti uusiin osallistujiin. Jokainen sanoi vähintään etunimensä ja kertoi, miten aktiivinen oli siinä ryhmässä. Ilmapiiri oli rento ja avoin kuten ensimmäiselläkin vierailullani oli ollut. Tarjolla oli kahvia, teetä, voileipiä ja keksejä. Monista osallistujista ikään kuin huokui into päästä kertomaan itsestään ja kuulla, mitä toisilla on sanottavana. Istuimme epämääräisessä ringissä tuoleilla ja sohvilla siten, että kaikilla oli näköyhteys toistensa kanssa. Kerroin lyhyesti tutkimuksestani, että kaikki ymmärtäisivät, mistä oli kysymys; kaikkihan eivät olleet olleet mukana ensimmäisessä tapaamisessamme eivätkä saaneet ohjeistusta sähköpostitse. Ohjeistin osallistujat pitäytymään aiheessa, mutta kuitenkin olemaan vapaita myös kommentoimaan toistensa kertomuksia; myös varsinaisen aiheen inspiroimina syntyneet aiheita sivuavat puheenvuorot saattaisivat olla arvokkaita.

Keskustelussa viisi naista ja seitsemän miestä kertoi sellaisista kohtaamisistaan uskovaisten kanssa, joissa heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa vaikutti tilanteiden kulkuun. Jotkut olivat niissä tilanteissa nimenomaan paljastaneet oman suuntautuneisuutensa, mutta toisissa tilanteissa henkilöt olivat kokeneet olonsa niin tukalaksi, että olivat lähteneet pois paikalta. Puheenvuoroja ei erikseen jaettu, vaan jokainen pääsi ääneen aina edellisen kertomuksen

päätyttyä pienen hiljaisuuden jälkeen. Kertomusten aikana ja välillä myös kommentoitiin niitä lyhyesti, kysyttiin jotakin tarkennusta ja naurettiin. Minä olin paria tarkentavaa kysymystä lukuunottamatta hiljaa kertomusten aikana, mutta osallistuin keskusteluun muuna aikana. Kaikki eivät halunneet kertomuksiaan mukaan tutkimukseen ja jotkut niistä eivät olleet tutkimuksen kannalta oleellisia.

Koehenkilöiksi lupautui yksi nuori ja kolme keski-ikäistä naista sekä kaksi nuorehkoa, yksi keski-ikäinen ja kaksi vanhempaa miestä. Lisäksi yksi nainen kommentoi välillä, mikä on mukana aineistossa. Toinen vanhemmista miehistä oli kiinnostunut molemmista sukupuolista, muut koehenkilöt olivat kiinnostuneita samasta sukupuolesta. Molemmista sukupuolista kiinnostunutkin kertoi omassa kertomuksessaan olevansa homoseksuaali. Koehenkilöt kertoivat yhteensä 20 tilannetta tai tapahtumaa, joissa olivat olleet tekemisissä uskovaisten kanssa ja jollakin tavalla heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa oli vaikuttanut tapahtumien kulkuun. Uskovaisista osa oli oman kristillisen yhteisönsä ammattilaisia. Heistä kolme oli pastorina helluntaiseurakunnassa ja kaksi luterilaisessa kirkossa. Yksi oli raamattukoulun sielunhoitaja. Muita ammattilaisia olivat kaupungin auttamistyötä tekevä työntekijä, joka sattui olemaan uskovainen, ja jo mainittu uskomaton terapeutti. Muut olivat opiskelukavereita ja ystäviä sekä vapaaseen suuntaan kuuluva työkaveri. Erikseen mainittiin neljä pientä kristillistä yhteisöä ja evankelisluterilainen kirkko. Lisäksi aineistossa on yhdeltä keski-ikäisistä naisista kertomus, jossa hän kohtaa uskomattoman terapeutin. Se on mukana, koska kertomuksessa kuvataan koehenkilön tarvetta avautua omasta seksuaalisesta suuntautuneisuudestaan eikä siinä vaiheessa ollut merkitystä sillä, että terapeutti olisi uskovainen. Koehenkilöt mainitsivat kertomuksissaan muitakin uskomattomia henkilöitä, mutta nämä eivät ole mukana analyysissa.

Äänitin vain kommentit ja koehenkilöiden kertomukset.. Niistä kertyi kommentteineen äänitettyä materiaalia tutkimusaineistoksi yhteensä 1 h 28 min. 19 s. Sovin koehenkilöiden kanssa, että äänitteet ovat vain omassa tutkimuskäytössäni ja hävitän ne pro gradu -tutkielman valmistuttua. Halukkaat olisivat voineet lähettää minulle myös sähköpostilla omat

kertomuksensa, mutta niitä en saanut. Kahden osallistujan kanssa kirjoittelin jonkin aikaa muuten heidän asioistaan.

Litteroin koko äänitetyn aineiston. Kirjoitin sen Arial-fontilla koolla 11 ja rivivälillä 1. Sen pituudeksi tuli lähes 16 A4-sivua. En käyttänyt kappalejakoja enkä välimerkkejä. Yksi kertomus on aina yksi kappale, jonka jälkeen on tyhjä rivi ja sitten seuraavan puhujan tiedot sekä ajankohta äänitteellä ja uudelta riviltä alkaen hänen puhunnoksensa. Tässä havainnollistamiseksi Esimerkki 1: Nainen 5:n erään puheenvuoron loppu ja hänen jälkeensä Mies 2:n yhden puheen alku:

Esimerkki 1.

... ja tota noin ja he kysyi miten mä tänään voin ja miten mä nyt voin he oli kauheen mukavia mutta hehän ei tienneet et minä sitten lähdin jäädäkseni tälle tielle juu että en tiedä mua kiinnostaa kovasti kuulla mitä metodistikirkossa ajatellaan näistä asioista

Mies 2: (12:50)

Mun sanotaan uskontaipaleeni on kenties vähän erilainen kuin monella muulla tietysti yksilöitä jokainen ollaan eli mä oon kotoisin tämmösestä tavallisesta luterilaisesta perheestä jossa kuunneltiin sunnuntaijumalanpalvelusta radiosta mutta ei käyty kirkossa mä en ollu mitenkään erityisen uskonnollinen sitten mulle kävi tämmönen...

4.4 Aineiston analyysi

Analysoin aineiston fenomenografisesti: Pilkoin koko tutkimukseen otetun aineiston merkitysyksiköihin sekä kulttuurisen tietämykseni ja kokemukseni että erityisesti aineiston itsensä ja tutkimusaihetta koskevan kirjallisuuden perusteella. Jokainen aineiston osa kuuluu johonkin merkitykseltään yksiselitteiseen yksikköön, ja ne on nimetty täsmällisesti. Näitä yksiköitä vertailemalla, yhdistelemällä ja toisiinsa sisällyttämällä etsin merkitysyksiköille yläkäsitteitä. Lopulta ryhmittelin käsitteet hierarkiansa mukaisesti kategorioiksi ja kategoria-avaruudeksi. Siitä selviävät aineistossa ilmenneiden käsitteiden keskinäiset suhteet,

joista tein päätelmiä ja sain vastauksia tutkimuskysymyksiin. Aineisto kuvaa seksuaalivähemmistöihin kuuluvien näkemyksiä omakohtaisista vuorovaikutustilanteista uskovaisten kanssa.

Analysointi alkoi lukemalla aineistoa läpi useita kertoja, kunnes siitä alkoi hahmottua, mitkä ovat tutkimuksen kannalta merkityksellisiä yksiköitä. Siltä pohjalta pilkoin aineiston merkitysyksiköihin, jotka numeroin juoksevasti 1–466. Merkitysyksiköihin jako on tallennettu tiedostoksi, jonka nimi on Puhdas. Nimi viittaa puhtaaksikirjoitettuun aineistoon, ja se on koko aineisto lukuunottamatta aivan ilmeisiä toistoja, täytesanoja ja niin edelleen. Havainnollistan aineiston jakamista merkitysyksiköiksi Esimerkillä 2.

Esimerkki 2.

Nainen 3:

Mä olin silloin yhes semmosessa koulussa ja sit siellä oli semmonen asuntola ja siellä vastapäätä sitten sellasta semmosta erästä neitiä sitten meillä oli semmosia duo-huoneita mulla oli siellä kämppis ja tää niinku vastapäätä asuva tyyppi sitte asu siellä yksin ja siinä sitä olikin kaikenlaista mut niin paljon mietittiin myöhemmin mutta mutta tämä oma prosessi lähti käyntiin niin tai Huomasin sanovani hänelle että sä olisit mulle täydellinen jos olisit mies ja sit tuli niinku että voi vitsi että voiks noin muka sanoa se on ihan oma juttunsa mutta kävin sielunhoitajalle koulussa puhumassa näistä asioista...

Edellinen katkelma asineistosta muutettiin merkitysyksiköiksi seuraavasti:

Nainen 3:

130. Mä olin silloin eräässä sellaisessa koulussa, ja siellä oli sellainen asuntola.
Meillä oli sellaisia duo-huoneita, ja mulla oli siellä kämppis.
131. Siellä vastapäätä asuva tyyppi, neiti asui yksin.
132. Siinä sitä olikin kaikenlaista, mutta myöhemmin tämä oma prosessi lähti käyntiin. Huomasin sanovani hänelle, että sä olisit mulle täydellinen, jos olisit mies.
133. Sitten tuli, että voi vitsi, voiko noin muka sanoa; se on ihan oma juttunsa,
134. mutta kävin sielunhoitajalle koulussa puhumassa näistä asioista.

Yksiköihin jako on tapahtunut aineistolähtöisesti. Kaikki yksiköt eivät kuitenkaan olleet tutkimuksen kannalta merkityksellisiä, joten myöhemmin analyysin edetessä niitä jäi pois. Vastaavasti jotkut yksiköt yhdistyivät ja osa jakautui edelleen. Aineiston ja siihen liittyvän kirjallisuuden lisäksi myös omat kohtaamiseni seksuaalivähemmistöihin kuuluvien kanssa ja keskustelut, joissa olen ollut mukana erilaisissa seurakuntayhteyksissä, ovat luonnollisesti vaikuttaneet siihen, miten merkitysyksiköitä käsittelin. Yksiköiden numerointi on kuitenkin säilynyt alkuperäisenä koko tutkimuksen ajan. Se on helpottanut yksiköiden tarkastelua ja löytämistä aineistosta, kun yksiköiden nimet esimerkiksi ovat täsmentyneet. Kaikissa vaiheissa on merkitysyksiköihin jaettu aineisto ollut rinnalla koko ajan. Näin siitä on voitu tarkistaa yksikköjakoa koko analyysin ajan ja tarvittaessa on voitu tehdä edellä mainittuja muutoksia.

4.4.1 Merkitysyksiköiden jäsentyminen kategoria-avaruudeksi

Merkitysyksiköihin jaon jälkeen aloin ryhmitellä yksiköitä keskenään ylä- ja alakäsitteiksi. Fenomenografisessa tutkimuksessa aineisto ohjaa tutkijaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että aineisto ja tutkija “käyvät vuoropuhelua” jokaisessa vaiheessa niin kauan, että tutkija ymmärtää löytäneensä aineistosta oleellisen ja osaa jäsentää sitä sopivalla tavalla. Tämä ei välttämättä onnistu suoraviivaisesti vaan ehkä yrityksen ja erehdyksen kautta. Tavoitteena on, että jokainen merkitysyksikkö on oma ajatuksellinen kokonaisuutensa, ei siis etukäteen päätettynä sana, lause, ilmaus tai muu yksikkö (Niikko 2003, 33.). Lopputulos on yleensä abstraktion korkeammalla tasolla esitettävä teoreettisten kategorioiden sekä esimerkiksi säännöllisten mallien, piirteiden tai teemojen kuvauksen synteesi. (Niikko 2003, 34, 55.) Seuraavat esimerkit havainnollistavat tämän prosessin kulkua vaiheittain tässä tutkimuksessa. Jokaisessa vaiheessa koko aineisto on muokkautunut uuteen muotoon. Esimerkeissä ja taulukoissa käsitteen jäljessä esiintyvät numerot viittaavat alkuperäiseen merkitysyksiköihin jakoon.

Esimerkki 3. Ensimmäinen jäsentely ylä- ja alakäsitteisiin.

1. Helluntailaisuus 1
 - a. tapa, että piti olla tyttöystävä 3
2. Teini-ikä 1 2 5 8
 - a. tyttöystävä 2
 - b. oman seksuaalisuuden ihmettely 4
 - i. homouden tajuaminen 5
 - lääkärikirjan lukeminen
 - järkytys 6
 - pahaa, kiellettyä tms. 7
 - c. Keskustelu helluntaipastorin kanssa 9
 - i. homoseksuaalisuuden ilmaiseminen 10

Esimerkki 4. Uusi, toimivampi jäsentely ylä- ja alakäsitteisiin. Mukana on edelleen kaikki merkitysyksiköt, vaikka olin alkanut tajuta, etteivät kaikki ole oleellisia tutkimuksen kannalta.

Helluntailaisuus 1

- tapa, että piti olla tyttöystävä 3
 - hommasin tyttöystävän 2
- keskustelu helluntaipastorin kanssa 9, ks. 10

Homoseksuaalisuuden tajuaminen

- Teini-ikä 1 2 5 8
 - oman seksuaalisuuden ihmettely 4
 - lääkärikirjan lukeminen
 - järkytys 6
 - pahaa, kiellettyä tms. 7

Homoseksuaalisuuden paljastaminen 10

- keskustelu helluntaipastorin kanssa 9

Tässä vaiheessa eri yläkäsitteiden alakäsitteissä oli yhteneväisyyttä, joten jaottelu ei ollut toimiva. Siksi yritin löytää alakäsitteitä paremmin kokoavia yläkäsitteitä. Tajusin, että käsitteiden hierarkian luomiseksi kannattaa käyttää taulukko-ohjelmaa, ja loin sitä varten Google Sheet -tiedoston. Se noudattaa edellisen vaiheen jakoa seuraavasti: Vasemmalla kahdessa sarakkeessa on mainittu, kuka kertoo tapauksesta ja kenelle; eräissä tapauksissa toisessa sarakkeessa on muu maininta. Tapauksia on yhteensä 21, ja kukin tapaus on omalla rivillään. Ylimmällä rivillä on nimettyinä sarakkeet seuraavasti: Kuka?, Kenelle? Tausta, Keskustelun alku, Välitön vastaus, Näkemys, Ohjeita, Yhteys jatkossa, Kokemus ja Mitä nyt kuuluu? Sarakkeissa mainituilla käsitteillä on alakäsitteitä lisätty oikealle uusiin sarakkeisiin

siten, että sarakkeita on yhteensä 31. Tässä vaiheessa analyysia alan hahmottaa, miten se etenee. Kategoria-avaruuden luomisen kannalta ei näytä olevan merkityksellistä, kuka on puhunut, vaan mitä on puhuttu. Johtopäätöksiä tehtäessä voidaan sitten tarvittaessa tarkastella lopullista kategoria-avaruutta ja puhtaaksi kirjoitettua aineistoa yhdessä. Numerot taulukoissa kuvaavat samoja sisältöjä kuin alun perin merkitysyksiköihin jaetussa tiedostossa. Tiedostoa kuvaavassa Taulukko 1:ssä näkyy selkeämmin kuin pelkästä tekstitiedostosta, että jotkut merkitysyksiköistä ovat yhdistyneet uusiksi merkitysyksiköiksi.

Taulukko 1. Näyte ensimmäisestä taulukkomuotoisesta tiedostosta

<u>Kuka?</u>	<u>Kenelle?</u>	<u>Tausta</u>				<u>Keskustelun alku</u>
Nuorehko mies 1	Helluntaipa stori 9	Helluntailainen 1	Tapa, että piti olla tyttöystävä 2 3	Homoseksuaalisuuden tajuaminen 4 5	Järkytys: homoseksuaalisuus pahaa 6 7	Kerroin olevani homo 10

Kaikki mukana olevat alkuperäiset ja uusiksi rakentuneet merkitysyksiköt näyttävät tässä vaiheessa olevan hierarkkisesti tasa-arvoisia. Analyysin idea on kuitenkin löytää niistä jotakin yhteistä ja hahmotella mahdollisia eroja. Lisäksi fenomenografisessa analyysimenetelmässä kartoitetaan sitä, millaisia ilmiöitä tutkimusaineistosta nousee. Kunkin ilmiön esiintymien lukumäärä ei ole oleellista, vaan tavoitteena on kuvata koko aineistoa. Jos aineisto pitäisi sisällään niin suuren määrän tapauksia, että määrästä voitaisiin tehdä tilastollisesti merkittäviä päätelmiä, olisi tilanne toinen, ja silloin tutkimusmenetelmänäkin kannattaisi käyttää jotakin muuta. Etenin näillä perusteilla ja tein uuden tiedoston. Siinä ei enää eritellä, kuka on mitäkin kertonut ja kenelle, vaan samaa merkitystä kuvaavat yksiköt on ryhmitelty merkitysyksiköiden uusien yläkäsitteiden alle, jos sellaisia löytyi. Tässä vaiheessa tapahtui suurin osa merkitysyksiköiden yhdistymisistä. Pidin kuitenkin huolen, että kussakin solussa oli näkyvissä alkuperäinen numerointi, että voin tarkistaa jokaisen merkitysyksikön olevan mukana. Näin ollen useissa soluissa oli eri yksiköihin viittaavia numeroita. Muuten uusi tiedosto noudattelee edellisen vaiheen taulukon rakennetta.

Taulukko 2. Näyte taulukkomuotoisesta tiedostosta, jossa jako ylä- ja alakäsitteisiin on edelleen selkiytynyt

<u>Tausta</u>						<u>Keskustelun alku</u>
Oman homoseksuaalisuuden tajuaminen		Käsitys, että homoseksuaalisuus pahaa 7	Oma seksuaalisuus ok. 218	Tarve avautua 256		Kerroin olevani homo 10 suoraan
Oman seksuaalisuuden ihmettely 4 5	Homoseksuaalisuuden tajuaminen, järkytys 16-v. 6	Vaikea uskoa omalle kohdalle 164–167	Lesbous kauneinta elämässä. 122–125 129	Puhumisen tarve kasvoi vuosi vuodelta. 230	Ennakko-oletus, että pastori ymmärtäisi 231	Kerroin papille olevani homoseksuaali. 197

Analyysin kannalta yksi mullistava havainto löytyi Tausta-sarakkeen alakäsitteiden yhdistelemisen aikana: Osa koehenkilöistä oli kuvannut omaa samasta sukupuolesta kiinnostumisensa tajuamista. Jotkut heistä ja eräät muutkin kertoivat, miten olivat suhtautuneet omaan seksuaaliseen suuntautuneisuuteensa jo ennen avautumistaan niissä tilanteissa, joita tässä tutkimuksessa kuvataan. Joillekin kyseessä oli suuri järkytys, ja toiset olivat sinut oman seksuaalisen identiteettinsä kanssa. Näistä tässä esimerkit:

Esimerkki 5.

”Mutta siis silloin joskus, kun aloin prosessoida tätä asiaa, soitin yhdelle ystävälleni, että ”Hei, mulla on tällainen keissi tässä.” Silloin tuntui tosi pahalta, kun viikon vaan makasin sängyssä ja itkin ja luin Raamattua, että eihän tämä nyt voi koskea mua. ” (Nainen 3)

Esimerkki 6.

”Sitten mä tajusin, että mä olen ihastunut miespuoliseen kurssikaveriin. Siitä alkoi tällainen – tuli välähdyksenomaisia oivalluksia, että homous on ok ja mähän saatan joskus olla onnellinen. Siitä seuraava oivallus oli se, että Jumala on olemassa.” (Mies 2)

Sekä oman seksuaalisuutensa myönteisiksi että kielteisiksi kokeneilla oli kuitenkin sisäsyntyisiä tarpeita päästä avautumaan asiasta jollekulle. Lisäksi avautumisen

kimmokkeena oli ulkoisia tapahtumia. Sisällytin nämä kaikki Taulukko 2:een, mutta se ei ollut riittävän selkeä, että muut kuin minä voisivat ymmärtää, mistä on kysymys. Väritin järkyttyneisyyttä kuvaavat solut keltaisiksi ja tasapainoista suhtautumista kuvaavat solut punaisiksi. Osa soluista oli jotakin näiden väliltä, ja niihin käytin oranssia. Molemmilla ryhmillä oli avautumistarpeita, ja siksi käytin niistä sisäsyntyisiin yhteisesti vihreää ja ulkoisista tekijöistä johtuvat jätin valkoisiksi. Värit ovat siitä lähtien mukana loppuanalyysiin saakka, mutta myöhemmin tein ”värikoodeihin” muutoksia. Samoja värejä käytin koko Taulukko 2:een sillä perusteella, millaista suhtautumista kiinnostukseen samasta sukupuolesta ne kuvaavat. Taulukko 2:ssä on myös sinistä, joka kuvaa sellaista kielteistä näkemystä, että kiinnostus samaan sukupuoleen ei välttämättä ole ihmisen oman valinnan seuraus, vaan kertoo ihmisen rikkinäisyydestä ja olisi siis tarpeen parantaa tai muuten korjata, eheyttää. Tällaista käsitystä havainnollistaa Esimerkki 7.

Esimerkki 7.

”Mäkin olen törmännyt aina joskus tuohon käsitteeseen, että pitäisi jotenkin eheytyä. Mulla on ollut vapaisiin suuntiin kuuluva työkaveri – ja mä olen kokenut aina kaikki vapaat suunnat paljon tuomitsevampina – hänen suhtautumisensa minuun ei muuttunut muuten kuin sillä tavalla, että hänen mielestään minussa on mennyt jotakin pahoin rikki ja siksi minusta on tullut homoseksuaali (taustalla paljon ymmärtävää hyminää). Minun pitäisi korjata se, mutta mä en ole koskaan ajatellu, että mussa olisi mitään rikki sen takia. Mä kelaan ni mä olen 7-vuotiaasta asti rakastunut aina naisiin, ja aivan niin kuin sä sanoit: se on ollut kaunein asia mun elämässä.” (Nainen 2)

Ajattelin kokeilla taulukon tekemistä siten, että tekisin sen ensin vain yläkäsittein ja lisäisin alakäsitteet siihen. Se vaikutti toimivalta ratkaisulta. Samalla pohdin solujen värittämistä informatiivisemmin. Näin syntyneessä tiedostossa on edelleen samanlainen sarakkeiden nimeäminen kuin edeltävissäkin tiedostoissa. Taulukon yläreunassa on kielteistä suhtautumista kiinnostukseen samasta sukupuolesta, mikä näkyy soluissa enimmäkseen keltaisena, ja alareunassa myönteistä suhtautumista, jota kuvastaa solujen värityksessä puna- ja sinisävyt. Tausta-sarakkeessa avautumistarvetta kuvaavissa soluissa on edelleen vihreä väri, ja niiden oleminen siinä yhteydessä vaikuttaa irralliselta. Samoin suuntautuneisuutensa välitöntä paljastamista oli tapahtunut sekä sen kanssa sinut olevien että siitä järkyttyneiden

ryhmissä. Kiertäen sitä ilmaisivat vain järkyttyneet. Sarakkeiden määrä on vähentynyt 14:ään. Taulukko 3:ssa näkyvässä pelkistyksessä merkitysyksiköiden nimet on lyhennetty tai muokattu tähän esitykseen sopiviksi.

Taulukko 3. Näyte tiedostosta, jossa ei ole kaikkia alakäsitteitä

<u>Tau</u> <u>sta</u>			<u>Aloi</u> <u>tus</u>		<u>Vast</u> <u>aus</u>	<u>Näke</u> <u>mys</u>	<u>Ohj</u> <u>eita</u>			<u>Yhte</u> <u>ys</u>		<u>Kok</u> <u>emu</u> <u>s</u>	
Taju ami nen	Järk ytys	Pah aa	Palj asta min en	suor aan	Ong elma	Pah a	Para nnus	Ruk ous	Nain en	Lop etti		Huo no	
	Hom o ok	Sinu t		kierr ellen	Hete roksi	Rikki	Pain osta a			Seur ata	Uskon noton	Kuu nteli	
Syit ä	Tarv e				Ei on- gelmaa		Ehe ytys	Mies		Lähti itse		Autt aja	Häp eä
	Ulko isia						Jalov aara			Ei mu utos		Maal likot	
										Kiva suhd e		Myö nteisi ä	
												Tyyli käs	

Sarakkeissa Tausta ja Aloitus näkyvät Oman homoseksuaalisuuden tajuaminen oranssilla, keltaisella ja punaisella, Syitä oman seksuaalisen suuntautuneisuuden paljastamiselle vihreällä ja Oman seksuaalisen suuntautuneisuuden paljastaminen valkoisella. Kaikissa niissä on alakäsitteitä, joista osa kuvaa järkyttynyttä ja osa tasapainoista suhtautumista samasta sukupuolesta kiinnostukseen. Nämä ohjasivat muokkaamaan taulukkoa uudessa tiedostossa. Siihen on käsitteet ryhmitelty siten, että alakäsitteet ovat kussakin ryhmässä yläkäsitteen oikealla puolella. Huomattakoon, että ylimmällä rivillä olevat käsitteet eivät ole toistensa ylä- eikä alakäsitteitä vaan kertovat kertomusten pääasiallisesta etenemisestä. Yhdessäkään kertomuksessa ei ole kaikkia näitä elementtejä. Samalla muutin Taustan ja Aloituksen

sisältöjä niin, että Taustasta erottui omaksi ryhmäkseen Syitä tapahtumille. Aloituksen nimeksi tuli Homoseksuaalisuuden paljastaminen. Muutin myös värikoodistoa kuvaamaan tilannetta väriympyrää vastaavaksi: koska keltaista oli eniten, annoin sen pysyä samana, mutta koska sen vastaväri on violetti eikä punainen, muutin Käsityksen, että homoseksuaalisuus on ok, violetiksi. Se tuli samalla myös uudeksi yläkäsitteeksi ja sen vastakohdaksi tuli toinen yläkäsite Käsitys, että homoseksuaalisuus on pahaa, kiellettyä, vaikka se aikaisemmin oli ollut Järkytyksen alakäsitteenä. Oivalsin, että järkytys on joka tapauksessa seurausta käsityksestä eikä päinvastoin. Tätä vaihetta selkiyttää Taulukko 4.

Taulukko 4. Näyte tiedostosta, jossa näkyy vastakkaiset näkemykset kiinnostuksesta samaan sukupuoleen

<u>Tau</u> <u>sta</u>		<u>Syitä</u> <u>tapahtumille</u>	<u>Paljastami</u> <u>nen</u>	<u>Vast</u> <u>aus</u>	<u>Näke</u> <u>mys</u>	<u>Ohj</u> <u>eita</u>				<u>Yhte</u> <u>ys</u>	<u>Kok</u> <u>emu</u> <u>s</u>		
Käsitys, että homoseksuaalisuus on pahaa, kiellettyä 7													
<u>Om</u> <u>an</u> <u>hom</u> <u>ose</u> <u>ksu</u> <u>aali</u> <u>suu</u> <u>den</u> <u>taju</u> <u>ami</u> <u>nen</u>	Järk ytys, pah a olo 6 164 -16 7	Tarv e avau tua 256	Ulko isia syitä tapa htu mille	Suor aan	Kierr ellen / selit ellen	Ong elma	<u>Pah</u> <u>a</u>	Para nnus	Ruk ous	Nain en	Lop etti	Huo no	
						Rikki	Pain ostus			Seur ata	Kuu ntelit	Uskon noton	
	Hete roksi						Ehe ytys	Mies		Lähti itse	Autt aja	Häp eä	
							Jalov aara			Ei mu utos	Tyyli käs		
						Ei ong elma a 43					Maal likot		
	Sinut seks uaali suut ensa kans sa									Kiva suhd e	Myö nteisi ä		
Käsitys, että homoseksuaalisuus on ok 361 362													

Taulukko 5. Yksinkertaistus tiedostosta, jossa myönteinen ja kielteinen suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta ovat samanarvoisia

	Ho mo usp aha a						Homou sok	
Tausta		Oman homoseksuaalisuuden tajuaminen						Tausta
	Järk ytys						Sinut	
Syitä			Tarve avautua 256					Syitä
			Ulkoisia syitä tapahtumille					
Paljasta minen			Suoraan					Paljasta minen
	Kierr ellen							
Välitön vastaus	Ong elma	Heteroksi					Ei ongelma	Välitön vastaus
Näkemys	Pah a asia	Rikki						Näkemys
Ohjeita	Para nnu s	Painostus	Eheyty	Jalovaara				Ohjeita
	Ruk ous		Mies					
	Nai nen							
Yhteys jatkoss a	Lop etti	Seurasivat	Lähti itse	Ei muutos			Kiva suhde	Yhteys jatkoss a
Kokemus	Huo no	Kuuntelit kuitenkin	Auttaja halusi	Uskonno ton	Tyylikäs	Maallikoi ta	Myöntei siä	Kokemus
			Häpeä					

Visuaalisesti tiedosto saattaa viestittää, että ylempi yläkäsite on arvokkaampi kuin alempi. Siksi päätin kääntää taulukon pystysuoraan ja loin vielä uuden tiedoston. Taulukko 5 havainnollistaa näiden käsitteiden olevan tutkimuksen kannalta samanarvoisia.

Analyysin lopuksi tein vielä kopion viimeisestä tiedostosta ja lisäsin siihen merkitysyksiköt, jotka olivat taulukon käsitteiden alakäsitteitä. Näin syntyi merkitysavaruus, jossa aineiston jokainen tutkimuksen kannalta oleellinen merkitysyksikkö on mukana jossakin solussa itsenäisesti tai muiden merkitysyksiköiden kanssa.

5 Tutkimuksen tulokset

Tässä tutkimuksessa etsittiin vastauksia kahteen tutkimuskysymykseen. Ensimmäinen kysymys oli, miten samasta sukupuolesta kiinnostuneet henkilöt kuvaavat kokemuksiaan sellaisista vuorovaikutustilanteista uskovaisten kanssa, joissa heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa on paljastunut. Toisena tutkimuskysymyksenä oli, millaisia käsityksiä samasta sukupuolesta kiinnostuneilla henkilöillä on supportiivisesta viestinnästä kohtaamisissa uskovaisten kanssa. Molempiin kysymyksiin löytyy vastauksia tutkimusaineiston analyysin tuloksena syntyneestä merkitysavaruudesta, joka kuvaa koehenkilöiden kertomina tilanteita, joissa heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa oli vaikuttanut tapahtumien kulkuun. Tutkimuskysymyksiin vastausten lisäksi merkitysavaruuksii kuvaa myös sellaisia tilanteita, joissa koehenkilöiden seksuaalinen suuntautuneisuus ei ollut paljastunut, mutta oli muuten vaikuttanut tapahtumien kulkuun.

5.1 Merkitysavaruuks kiinnostuksesta samaan sukupuoleen kertomisesta

Merkitysavaruuksia kuvaavassa tiedostossa on taulukkomuodossa kaikki tutkimuksen kannalta oleelliset merkitysyksiköt omina soluinaan. Solujen värit kuvaavat erilaisia käsityksiä kiinnostuksesta samaan sukupuoleen periaatteessa siten, että keltainen kuvaa kielteistä suhtautumista ja violetti myönteistä suhtautumista. Näiden värien vivahteet ja lähellä niitä olevat värit kertovat jonkinlaisesta lievennyksestä kyseisiin käsitteisiin, mutta käytännössä niiden antama informaatio on vähäistä. Sen sijaan merkitysyksiköiden sijainnilla toisiinsa nähden on merkitystä. Harmaalla on väritetty solut, joissa kuvataan tilannetta uskomattoman terapeutin kanssa. Ne valkoiset solut, joissa on tekstiä, kuvaavat neutraalia suhtautumista kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Ilman tekstiä olevat valkoiset solut ovat tyhjiä eli eivät sisällä informaatiota.

Merkitysavaruuksien yläkäsitteinä olevat kategorioiden nimet ovat neutraaleja suhteessa käsitykseen kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Ne ovat hierarkkisessa suhteessa toisiinsa

siten, että ylemmän on ollut mahdollista esiintyä ennen alempaa. Sen sijaan kussakin kategoriassa ylempänä on aina alempien käsitteiden yläkäsitteitä ja samalla rivillä olevat alakäsitteet ovat keskenään samanarvoisia. Tässä merkitysavarouden pelkistyksessä Taulukko 6:ssa on näkyvissä yläkäsitteitä ja niiden alapuolella soluja, joissa on niiden alakäsitteet. Merkitysavaroutta tarkastellaan yksityiskohtaisemmin pelkistyksen jälkeen.

Taulukko 6. Pelkistys merkitysavaroudesta

<u>Tausta</u>													
Homous pahaa, kiellettyä					Homoseksuaalisuus on ok								
	Rankka suhtautuminen				Identiteetti	Kauneinta							
Oman homoseksuaalisuuden tajuaminen													

<u>Homoseksuaalisuuden paljastaminen</u>													
Tarve avautua													
Puhumisen tarve			Halu jakaa			Pakko							
Muita syitä tapahtumille													

<u>Paljastaminen</u>													
	Kierrellen		Suoraan										

<u>Välitön vastaus</u>												
Ongelma									Ei ongelma			

<u>Näkemys</u>												
Homoseksuaali(suus) on paha tai paha asia tai vika 20												
					Rikki meneminen							

<u>Ohjeita</u>												
Pitää tehdä parannus				Pitää eheytyä								
					Seminaari							
					Eheyttäjä							
					Teologiaa							
					Perhe							

<u>Kokemus</u>												
Huono kohtaaminen												

Yhteys jatkossa														
Toinen lopetti yhteydenpidon					Seurasivat		Lähti itse pois					Kiva		

5.1.1 Suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta

Aineistosta nousi kaksi vastakkaista näkemystä suhtautumisesta kiinnostukseen samasta sukupuolesta: sitä pidetään jollakin tavalla pahana ja kiellettyä tai se hyväksytään kuten kiinnostus samaan sukupuoleen. Käsitysten vaikutus koehenkilöiden kuvaamiin vuorovaikutustilanteisiin oli ilmeinen. Ne vaikuttivat sekä koehenkilöiden halukkuuteen ja tarpeeseen avautua omasta seksuaalisesta suuntautuneisuudestaan että uskovaisiin. Molempia näkemyksiä oli molemmissa ryhmissä.

Käsitys, että kiinnostus samasta sukupuolesta on pahaa tai kiellettyä

Koehenkilöiden kertomuksissa selkeästi suurempi vaikutus oli käsityksellä, että kiinnostus samaan sukupuoleen on jotenkin pahaa tai kiellettyä. Koehenkilöiden ja kohtaamisten pienestä määrästä johtuen tästä ei kuitenkaan voida tehdä tilastollisia päätelmiä. Selitykseksi kielteiselle suhtautumiselle nähtiin, että kiinnostus samaan sukupuoleen on kielletty Raamatussa.

Esimerkki 8.

”Me käytiin raamattukoulussa, jossa kauhean negatiivisesti suhtauduttiin... Raamatussa kielletään nämä asiat, ja aina sitten joku morkkaa.” (Mies 3)

Esimerkki 9.

“... joo, sieltä tuli vastauksena jotain, että alussahan Raamatun lehdillä on tämä, että on luotu mies ja nainen; siihen kannattaa aina palata. Eikä mitää muuta.” (Nainen 3)

Tämä tulkinta Raamatusta – tai senkaltaiset lievemmätkin tulkinnat – ovat vaikuttaneet kulttuurimme kehittymiseen heteronormatiiviseksi, ja heteronormatiivisuus vaikuttaa niin seksuaalisiin vähemmistöihin kuin enemmistöönkin kuuluvien identiteetin rakentumiseen ja sitä kautta kohtaamisissa tapahtuvaan vuorovaikutukseen erityisesti silloin, kun mukana on vähemmistöön kuuluvia (Vesala ym. 2002).

Kielteistä näkemystä kiinnostukseen samasta sukupuolesta oli sekä koehenkilöillä että uskovaissilla. Koehenkilöt, jotka kertoivat olleensa mukana jonkin kristillisen yhteisön toiminnassa tunnistaessaan oman kiinnostuksensa samasta sukupuolesta, olivat järkyttyneet, kokeneet itsensä jollakin tavalla pahaksi tai heidän oli ollut vaikea uskoa asiaa omalle kohdalleen.

Esimerkki 10.

“Jossain vaiheessa 16-vuotiaana jotain lääkärikirjaa katsoessani tajusin, että homohan minä olen. Se oli mulle itselleni kauhea järkytys jollakin lailla, ja mä luulen, että se järkytys oli siitä, että minä jotenkin tiesin tai aattelin, että se oli jotakin kiellettyä tai pahaa tai jotain.” (Mies 1)

Yhteisölle tai sen jäsenelle omasta suuntautuneisuudesta kertominen oli ollut vaikeaa ilmeisesti siitä syystä, että he tiesivät yhteisöjensä suhtautuvan kielteisesti kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Suhtautuminen koettiin niin "rankaksi", että välttämättä omasta suuntautuneisuudesta ei ollut kerrottu pitkään aikaan, vaikka sen itse olisikin hyväksynyt.

Esimerkki 11.

“Usein aina, kun jotain tällaista seksuaalisuudesta, niin sitten se päättyi tähän homojuuttuun... Siitä sitten kasvoi sellainen hirveä tilanne meikäläisen sisällä, etten uskaltanut puhua, vaikka olisi pitänyt tai jotenkin tunsin, että pitäisi. Mä olin kyllä sinut tämän identiteettini kanssa, mutta mä en ymmärrä, sitten jotenkin tämä srk:ssa käyminen ja niiden uskovaisten tilanteet ja puhumiset, niin ne vain niinkuin keräsivät mun päälleni niin kuin jotakin taakkaa jne. Sitten en uskaltanut mitään tällaisia sielunhoidollisia keskusteluja...” (Mies 4)

Avautuminen tehtiin mieluummin yksityisesti, koska silloin keskustelusta odotettiin rakentavaa. Ryhmät koettiin sellaisiksi, että niiden keskellä joutui puolustautumaan.

Esimerkki 12.

“Jotenkin tuntuu siltä, että en viitsi lähteä puolustelemaan porukassa, jos tiedän, että suurin osa on vastaan. Eri asia kahden kesken. Sitten voi keskustella rakentavasti, mutta porukassa voin jättää omaan arvoonsa.” (Nainen 3)

Pienessä yhteisössä oman identiteettinsä hyväksynyt koehenkilö oli uskaltanut paljastaa suuntautuneisuutensa vasta, kun oli alkanut käydä ryhmässä, jossa tutkimusaineisto kerättiin.

Esimerkki 11.

“Olin pienessä yhteisössä, ennen kuin tulin tänne sitten ja uskalsin sanoa, että mä olen ollut lesbo. He sanoivat sitten jälkepäin, että he ovat hirveästi rukoilleet, että musta tulisi hetero.” (Nainen 1)

Vapaat suunnat koettiin tuomitsevammiksi kuin luterilainen kirkko.

Esimerkki 12.

“No, mutta he ovat sillä tavalla, se on hirveän rankkaa se suhtautuminen. Tietysti, sehän on niin, että sitten, kun luterilaisessa kirkossa jo näkyy oikein hyvää valoa, niin se on ikään kuin sellaiseen tyyneen lampeen heitetään, niin siitä lähtevät nämä aallot, ja nyt nämä ovat jo saavuttamassa tämän helluntailiikkeen, että siellä kiehuu ja kuohuu, että tällaista.” (Mies 4)

Taulukko 7. Kielteinen suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta

Käsitys, että homoseksuaalisuus on paha, kiellettyä				
Raamatussa kielletään	Rankka suhtautuminen			
	Porukassa ei puolustauduta	Nuoruudessa ei voinut puhua	Ei rohkeutta pienessä yhteisössä	Vapaat suunnat paljon tuomitsevia
			Kun on vertaistukea, voi kertoa muillekin	

Myönteinen käsitys kiinnostuksesta samaan sukupuoleen

Toinen käsitys kiinnostuksesta samaan sukupuoleen oli, että se on hyväksyttävä ominaisuus eikä siihen tarvitsisi kiinnittää huomiota. Tätäkin käsitystä ilmeni sekä koehenkilöillä että uskovaissilla. Eräille koehenkilöille lesboisuus oli kauneinta elämässä eikä sitä tarvinnut peitellä. Oli vain ihanaa olla toisen lähellä. Eräs koehenkilö oli elänyt lapsesta saakka avoimesti lesbona. Kiinnostus samasta sukupuolesta koettiin niin suureksi osaksi identiteettiä, että ilman sitä samasta sukupuolesta kiinnostunut ei olisi mitään. Eräässä pienessä uskovaisten yhteisössä on homoseksuaaleja työntekijöitä; siellä korostetaan henkistä puolta ja kehitystä eikä sitä, kenen kanssa makaa.

Esimerkki 13.

“Mä olen lesbo, että mä en miehen kanssa silleen pysty... Silleen kavereita voidaan olla, mutta se on kauneinta... Olen myös miettinyt, miten kaunista se on ja miten ihanaa olla toisen lähellä.” (Nainen 1)

Esimerkki 14.

“Mä kelaan ni mä olen 7-vuotiaasta asti rakastunut aina naisiin, ja aivan niin kuin sä sanoit: se on ollut kaunein asia mun elämässä... Mä olen elänyt varmaan kohta 40 vuotta avoimesti lesbona, koska mun mielestäni siinä ei ole mitään syytä hävetä sitä.” (Nainen 2)

Esimerkki 15.

“Se oli kuitenkin niin valtavan voimakas kokemus, että mä en olisi mitään, ellen olisi tajunnut, että mä olen niin kuin lesbo.” (Nainen 1)

Esimerkki 16..

“... yksi pappi on homo ja yksi dominoiva Maria-sisar on lesbo, joten siellä ei ole ollut mitään tällaisia ongelmia... Siis siellä ei sillä tavalla se ole mikään ongelma, että vapaakirkollinen korostaa enemmän sitä henkistä puolta ja henkistä kehitystä, eikä sitä, kenen kanssa sä makaat.” (Mies 5)

Vaikka osa koehenkilöistä ilmaisi olevansa sinut oman seksuaalisuutensa kanssa, jopa heidän itsensä tai jonkun toisen heistä ilmaisut paljastivat, että jostain syystä heillä on edelleen tarve tuoda asiaa esille. Lesbolaisuuden kauneudesta puhuttaessa mainittiin, ettei sitä tarvinnut peitellä. Vaikka samasta sukupuolesta kiinnostuneen identiteetti oli voimakas, sen mainittiin kuitenkin olevan vain osa identiteettiä. Selitettiin, että onhan ihminen muutakin.

Esimerkki 17.

“Se seksuaalinen identiteetti mun mielestäni kuuluu kokonaisuuteen, mikä ihminen ylipäänsä on. Ja miten itsensä niin kuin identiteettinä, onhan se muutakin kuin se seksuaalinen identiteetti, että jos vaikka kotona on koko ajan mollattu kaikin muilla tavoin, niin sitten se seksuaalinen identiteetti, vaikka se on kuinka hyvä, niin se saattaa tietysti mennä yhteen, ja siinä on niin paljon erilaisia juttuja, joita pitää selvittää.” (Nainen 1)

Ja kun suvaitsevasta uskovaisten yhteisöstä puhuttiin, kiinnitettiin huomiota siihen, että joitakin kiinnostaa, kenen kanssa kukakin makaa. Tästä yhteiskunnan heteronormatiivisesta asenteesta ovat siis kaikki saaneet osansa, vaikka jokaisen identiteetti ei olekaan sen mukainen.

Taulukko 8. Myönteinen suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta

<i>Käsitys, että homoseksuaalisuus on ok</i>				
Merkittävä osa identiteettiä	Lesboisuus kauneinta elämässä			Korostetaan henkistä puolta ja kehitystä.
Ilman homoutta ei olisi mitään	Rakastunut 7-vuotiaasta asti naisiin	Elänyt avoimesti lesbona	Ihanaa olla toisen lähellä	Homoseksuaali pappi, diakonissa ja alttaripalvelija.
Kuitenkin vain osa identiteettiä		Ei tarvitse peitellä		
Selittelyä				

Oman homoseksuaalisuuden tajuaminen

Kaksi koehenkilöä oli ollut heterosuhteessa ja ihmetellyt omaa seksuaalisuuttaan. Toinen oli vielä nuori, kun hän lääkärikirjaa lukiessaan oli tajunnut oman suuntautuneisuutensa. Toinen oli avioliitossa, mutta halusi selvittää omaa seksuaalisuuttaan ja hakeutui sen vuoksi terapeutin luokse. Terapeutti ei ollut uskovainen.

Esimerkki 18.

“15-vuotiaana hommasin itselleni tyttöystävän. Se oli varmaan semmoinen tapa, että piti olla tyttöystävä, mutta hiljaa mielessäni ihmettelin omaa seksuaalisuuttani. Jossain vaiheessa 16-vuotiaana jotain lääkärikirjaa katsoessani tajusin, että homohan minä olen.” (Mies 1)

Esimerkki 19.

“Mä olin siis silloin vielä avioliitossa miehen kanssa ja käsittelin tätä omaa seksuaalisuuttani sitten siinä. Tämä mun terapeutini – mä olin saanut utelemalla selville, että hän oli Oulun seudulta kotoisin... ehkä lähipiireissä on paljon lestadiolaisuutta. Mä käytin tällaista sanontaa, että se on vain ajan kysymys, että mä otan selvää tästä puolesta itsessäni.” (Nainen 5)

Kaksi koehenkilöä oli ymmärtänyt oman kiinnostuksensa samaan sukupuoleen ihastuttuaan samaa sukupuolta olevaan kurssikaveriin.

Koehenkilöistä kaksi kertoi olleensa suuntautuneisuutensa tajuamisen aikana aktiivisesti mukana uskovaisten yhteisössä. He kokivat järkytystä, paha oloa ja vaikeutta uskoa asian osuneen omalle kohdalle. Yksi koehenkilö oli aikaisemmin elämässään ilmeisesti ollut jossakin määrin onneton tai muuta sellaista, koska hän ilmaisi suuntautuneisuutensa tajuamisen jälkeen kokeneensa välähdyksenomaisia oivalluksia, että homous on ok ja hänkin voisi vielä olla onnellinen.

Taulukko 9. Oman samasta sukupuolesta kiinnostuksen tajuaminen

Oman homoseksuaalisuuden tajuaminen				
Heterosuhteessa, seksuaalisuuden ihmettelyä ja lääkärikirjan lukemista	Oman lesbouden tajuaminen, kun ihastui opiskelijatoveriin	Heterosuhteessa eläminen, tarve selvittää lesboisuus	Ihastuminen kurssikaveriin ja oman homouden tajuaminen.	
Järkytys	Paha olo, vaikea uskoa omalle kohdalle		Oivalluksia, että homous ok; toivo onnellisuudesta	Sinut oman seksuaalisuuden kanssa

5.1.2 Samasta sukupuolesta kiinnostuksen paljastaminen

Ajatus avautumisesta omasta kiinnostuksesta samaan sukupuoleen jollekin näyttäytyi melko kielteisenä, vaikka tarvetta, halua tai sisäistä pakkoa siihen oli sekä suuntautuneisuudestaan järkyttyneillä että sen itselleen hyväksyneillä koehenkilöillä. Järkyttyneet hakeutuivat joko omaan uskovaisten yhteisöönsä kuuluvan työntekijän tai ystävän puheille, koska ajattelivat saavansa apua pahaan oloonsa joko ymmärretyksi tulemisella tai muulla tavalla.

Esimerkki 20.

“Menin juttelemaan paikallisen helluntaiseurakunnan pastorin kanssa, joka oli lähetystyöntekijä ja lomilla lähetyskentiltä. Menin hänen luokseen ja kerroin olevani homo.”
(Mies 1)

Esimerkki 21.

“Tiesin yhden saarnaajan. Hän oli vankilatyöntekijä. Mä ajattelin, että hän varmaan ymmärtää tämän kupletin juonen jollakin tavalla. Menin sitten tuollaiseen sielunhoitokeskusteluun. No, hän kuunteli kyllä sujuvasti. Sitten hän sanoi: “Joo.”” (Mies 4)

Jos avautumista ei ollut tapahtunut, puhumisen tarve ja siihen liittyvä sisäinen paine olivat kasvaneet jopa vuosi vuodelta. Tarpeen kasvamista selitettiin sillä, että samasta sukupuolesta kiinnostuneena eläminen on henkisesti todella raskasta. Avautumisen tarve syntyi myös, kun koehenkilö halusi kertoa oman seurakuntansa pastorilta saamastaan huonosta kohtelusta. Avautuminen saattoi tapahtua toisen kirkon pastorille.

Esimerkki 22.

“Sitten toinen kokemus eräästä luterilaisesta papista, jolle kirjoitin sitten näiden kokemusten jälkeen tulikivenkatkuisen kirjeen. Kirjoitin siinä, että meitä homoja kohdellaan huonosti srk:ssa. Hän ei vastannut siihen mun kysymykseeni eikä siihen asiaan, josta mä kirjoitin. Hän vain pyysi minut johonkin seminaariin...” (Mies 1)

Samasta sukupuolesta kiinnostuksen tajuaminen oli koehenkilöille niin iso juttu, että sen halusi jakaa muillekin riippumatta siitä, oliko asian kanssa sinut vai ei. Siitä kertominen oli kuitenkin jännittävää, koska monet ystävät ja tuttavat olivat uskovaisia, joista oli ennakkokäsitys, että he suhtautuvat kielteisesti. Uusille tuttaville haluttiin kertoa asiasta. Yksi miespuolinen koehenkilö oli kokenut tarpeelliseksi kertoa homoudestaan uusille naistuttaville, ettei syntyisi mitään kissa ja hiiri -leikkiä.

Esimerkki 23.

“Pääasiassa puhun paljon ystävilleni, ja olen kokenut paljon hyviä kohtaamisia myös uskovaisten kanssa, mutta sitten sitä kyllä joidenkin ystävien kohdalla, kun tulee uusia ihmisiä – tällä hetkellä ystävät ovat pääasiassa vahvasti kristillisistä piireistä, kuten herätysliikkeestä, paljon on lestadiolaisia, helluntailaisia, karismaattisesta liikkeestä – niin sitä aina jännittää, kun mä haluaisin jakaa tämän jutun; tämä on sen verran iso juttu.” (Nainen 3)

Esimerkki 24.

“Olen joillekin heteronaisille ihan kertonut tästä, kun olen tutustunut, ettei tule mitään sellaista kissa-hiiri -leikkiä jne. On jatkossa helpompi pitää yhteyttä, mutta tiedän, että heteromiehiä mä jotenkin vaistomaisesti pelkään.”

Taulukko 10. Tarve kertoa kiinnostuksesta samaan sukupuoleen

Homoseksuaalisuuden paljastaminen						
Tarve avautua						
Puhumisen tarve			Halu jakaa			Pakko
Tuohtumus pastorin huonosta kohtelusta	Homona oleminen henkisesti raskasta	Kasvoi vuosi vuodelta	Jännittää kertoa	Sen verran iso juttu	Uusille tuttaville tarve kertoa	

Ulkoiset kimmokkeet ja tilanteet samasta sukupuolesta kiinnostumisen paljastamiselle tai muille siitä johtuville tapahtumille olivat moninaisia. Suurin osa niistä oli sinänsä neutraaleja, mutta arkipiispa Paarman aikana samasta sukupuolesta kiinnostuneita tutkimaan perustettu työryhmä koettiin kielteiseksi.

Esimerkki 25.

“Ehkä tuo sss-porukka, kirkko, nyt kun Paarman kausi on ohi, kirkkolaiva muuttuu hitaasti. Homoutta pidettiin jatkuvasti esillä. Tehtiin tutkimusryhmä. Meitä tutkittiin. Suurin osa tutkimusryhmästä oli heteroita. Oli hirveän loukkaavaa. Oli niin kuin pinseteillä tutkittaisiin. Mä erosin silloin kirkosta. Siellä oli kaksi seminaaria, maksoi 700 000 euroa. Meitä tutkittiin. Eihän meitä voi tutkia! Mehän voidaan tutkia meitä!” (Nainen 1)

Neutraalit tilanteet saattoivat johtaa tilanteisiin, joissa suhtauduttiin kiinnostukseen samasta sukupuolesta joko myönteisesti tai kielteisesti. Tutustuminen uskovaiseen tai ystävyys hänen kanssaan oli johtanut avautumiseen, samoin yleinen keskustelu kiinnostuksesta samaan sukupuoleen kavereiden kesken ja heterosuhteessa eläminen. Pastorista oli ollut ennakkokäsitys, että tämä ymmärtäisi, joten hänelle saattoi kertoa. Asuminen samassa asunnossa toisen samaan seurakuntaan kuuluvan kanssa oli johtanut puhutteluun, jonka

seurauksena oli muutto erilleen. Kahvipöytäkeskustelussa opiskelutoverit olivat puhuneet kielteiseen sävyyn kiinnostuksesta samaan sukupuoleen, mikä johti rankkoihin tunnetiloihin ilman, että koehenkilö edes mainitsi omasta suuntautuneisuudestaan. Yksi koehenkilö kertoi alkaneensa uskoa Jumalan olemassaoloon tajuttuaan oman kiinnostuksensa samaan sukupuoleen, ja kun häntä oli yritetty käännättää raamattupiirissä, hän paljasti suuntautuneisuutensa.

Esimerkki 26.

“Oli uskovien kohtaaminen: Mä opiskelin 15 vuotta yliopistossa, mulla oli puolitoista ystävää. Hän oli sellainen nuori nainen, jolla oli perhe. Hän kutsui pari kertaa kylään. Oltiin ystäviä. Mä ajattelin, että mun on pakko kertoa olevani lesbo. Hän otti sen ihan lunkisti, mutta ei hän voinut enää olla mun kanssa. Hänen perheensä ei voinut olla tekemisissä.” (Nainen 1)

Esimerkki 27.

“Mulla oli viime viikolla erittäin tyylikäs kohtaaminen juuri koululla. Aika monelle olen itsestäni ja tästä tyypistäni maininnut, mutta tässä keskustelussa oli pari sellaista, jolle en ollut maininnut. Tämä keskustelu lähti siten, että mä puhuin jollekin ihmiselle ja siinä oli mua pari vuotta nuorempi leidi, joka oli siten, että “sulla on kyllä kauheen kivat huulet, mutta mä en kyllä pysty viehättymään”. Hän on kyllä menossa naimisiin. Ainakin kolme kertaa syksyn aikana, että “jos hän olisi mies”, mutta ei voi viehättä, koska on nainen. Hänen tulevan puolisonsa kanssa – mies – olivat pohdiskelleet, että Tukholmassa on ilmeisesti joku kirkollinen suuri ihminen, naispuolinen, joka elää lesbosuhteessa. – Lähti mun huulien ihmettelystä... – Ilmeisesti joku edellinenkin piispa on ollut miespuolinen ja homo. Sitä alettiin ihmettelemään. Mun mielestä oli kauhean mainiota, kun joku kysyi multa, että mitäs mieltä minä olen tästä. “No, mä olen itse vähemmistöä, että mikäs tässä?” Hän otti sen, että “Jahas, ihan hyvä kai se vaan on”.”

Esimerkki 28.

“Mä olin siis silloin vielä avioliitossa miehen kanssa ja käsittelin tätä omaa seksuaalisuuttani sitten siinä.” (Nainen 5)

Esimerkki 29.

“Mä ajattelin, että hän varmaan ymmärtää tämän kupletin juonen jollakin tavalla. Menin sitten tuollaiseen sielunhoitokeskusteluun.” (Mies 4)

Esimerkki 30.

“Mutta kun me olimme olleet 2 vuotta, niin srk:sta soitettiin hänelle – mä en tiedä, että miten se oli sinne sitten tietoon tullut – mutta mikäänhän ei kiinnosta ihmisiä niin paljon kuin seksi ja raha ja sitten jos vielä on jotain muuta kuin valtavirran tai jotain tällaista, niin sehän uteliaisuus on aivan suunnatonta. Srk:n saarnaaja soitti, ja hänet pyydettiin keskusteluun.

Hän meni sitten. Hän joutui niin kuin kolmannen asteen kuulusteluun, ihan niin kuin ristikuulusteluun, mitä häneltä tivattiinkaan, ja sitten, että juu: "Se mies, joka asuu sinun luonasi, niin hän on sellainen ja sellainen ja hän on homoseksuaali ja sinun pitää ajaa heti pois hänet ja jos hän ei lähde, niin srk:n veljet tulevat ja kantavat hänen tavaransa, ja jos hän jotain vastustaa, niin he hakevat poliisit. Näin minun piti sitten lähteä siitä." (Mies 4)

Esimerkki 31.

"Oli ensimmäinen lähijakso, ja mä menin sinne. Sitten illalla lähdin siellä olleeseen yhteiskeittiöön. Siellä istui kaksi alle 30-vuotiasta naista, joista oli tulossa mun opiskelukavereita. He pyysivät kahville, ja mä istuin heidän väliinsä siihen pöydän ääreen. En muista, mistä he keskustelivat, mutta jostain kirkkopäivistä, jossa oli joku naispuolinen teologian opiskelija esiintynyt jossakin paneelikeskustelussa. Hän oli kertonut olevansa lesbo ja opiskelevansa teologiaa. Hän kysyi, ottaisiko joku hänet seurakuntaansa töihin, kun hän valmistuisi. Siihen olivat papit vastanneet, että ilman muuta, tervetuloa. Sitä nämä kaksi nuorta naista kauhisteli: "Kyllä oli hirveetä, että mitähän ne vanhat seurakuntalaiset ajattelivat, kun joutuivat kuuntelemaan, että heidän omat pappinsa olivat sitä mieltä."

Minä siinä sitten join kahvia ja mietin, kun he alkoivat keskustella homoseksuaalisuudesta, että on se jännä, että ei tavallisia ihmisiä kiinnosta homoseksuaalisuus läheskään yhtä paljon kuin aktiivisia uskovaisia ihmisiä. Siellä aina se juttu kääntyy homoseksuaalisuuteen niin kuin se olisi ihan kaikista tärkein, kamalin pahe tai synty tai jotain tällaista. Mutta sitten toinen, vasemmalla puolella istuva nainen sanoi, että "Mä en kyllä ymmärrä, että miksi Jumala edes on luonut homoja ja lesboja. Mun mielestä niitä ei tarvis olla olemassa ollenkaan." Toinen vastasi, ettei hänenkään mielestä heidän tarvitsisi olla olemassa, mutta saavat he nyt elää, jos pysyttelevät niissä omissa piireissään.

Musta tuntui, että mä jäykistyin siihen, että "Okei, kuinka monta vuotta mä tuun opiskelemaan näitten ihmisten kanssa?" Mä vain nousin, menin huoneeseeni, laitoin takin päälle, menin sinne pakkasyöhön ja ajattelin, että mä kerään kamani ja lähdän pois; olkoon tässä opiskelut." (Nainen 2)

Esimerkki 32.

"Siitä alkoi tällainen – tuli välähdyksenomaisia oivalluksia, että homous on ok ja mähän saatan joskus olla onnellinen. Siitä seuraava oivallus oli se, että Jumala on olemassa. Mulla se alkoi tällä tavalla. Tämä ihastuksen kohde oli ensimmäinen, jolle mä kerroin. Hän ei ollut mitenkään uskovainen. Siinä oli tiettyä sellaista varauksellisuutta, että hän sitten kertoi välittömästi, että hänellä on tyttöystävä – ja niin kyllä olikin.

Me liikuimme aika paljon yhdessä sitten. Meillä ei ollut suhdetta. Hän oli minun suuri ihastukseni, mutta sitten se päättyi aika dramaattisesti, mutta se ei oikeastaan liity tähän. Mutta me olimme yhdessä ja teimme yhden kesän yhdessä töitä. Se oli ulkoilmatyö. Pari nuorta miestä sattui sinne kysymään minulta niinkuin varmaan monelta muultakin, että olenko helsinkiläinen ja kiinnostaako tällainen hengellinen tilaisuus. Mä olin jo itsekseni lukenut Raamatun läpi, ja siltä pohjalta, että onko tämä totta vai valhetta, totesin, ettei se välttämättä ole valhetta. Kyllä mä pystyn itseni sovittamaan tähän. Mutta mä en ollut missään seurakuntayhteydessä, ja sitten ajattelin, että ehkä se olisi hyvä olla jossakin.

Sitten, kun nämä tulivat kysymään, että täällä olisi tällainen raamattupiiri, että haluaisitko tulla sinne. Mä ajattelin, että mikä ettei. Mennään sitten. Ja kävin siellä.

Se oli kyllä vähän omituista. Tämä piirin johtaja vain puhui, ja muut sitten vain nyökkäilivät, että just näin se on. Mä olin vähän sillä tavalla, että ”mulla on tässä”, ”mitä tällaisesta näkökulmasta ajattelette, että mulla on omia ajatuksia”. Sitä pidettiin kiinnostavana, että mulla on omia ajatuksia.

Minut otettiin sitten tämän srk:n johtajan vastaanotolle. Kävin siellä kaksi kertaa. Kun saavuin sinne, se oli sellaista käännetyisyrytystä koko ajan. Siellä oli tämä srk:n johtaja. Hän oli se, joka puhui, ja toinen toimi kirjurina, laittoi ylös raamatunkohtia, joita siteerattiin. Lopuksi sain paperin käteen: ”Kato noita.”

Se ensimmäinen tapaamiskerta oli sellainen, kun se oli sitä käännetyistä ja minä pyristelin vastaan. Mulle sanottiinkin, että miksi pyristelen vastaan. Lopussa sanoin sitten: ”Mä olen homo.””

Taulukko 11. Lähtökohtaisesti neutraaleja syitä tapahtumille, joihin kiinnostus samasta sukupuolesta vaikutti

Muita syitä tapahtumille									
Homojen tutkiminen	Keskustelua homoudesta	Yhteisa suminen	Pastori ymmärtäisi	Hetero suhde	Ystävyys	Tutustuminen	Kahvipöytäkeskustelu	Jumala on olemassa	Käännetyisyrytys

Koehenkilöt kertoivat paljastaneensa kiinnostuksensa samaan sukupuoleen joko suoraan tai varovasti aihetta lähestyen. Suoraan asiasta kertoneita oli sekä suuntautuneisuutensa hyväksyneissä että sen kanssa kipuilevissa. Suoraankertomiset olivat joko sen paljastamista, että koehenkilö on homoseksuaali, kuuluu vähemmistöön tai on menossa sateenkaarimessuun.

Esimerkki 33.

”Se oli sellainen Espoon kaupungin matala kynnyks, että sinne voi mennä. Se on Kilossa. Se on sellainen nainen sitten. Timo oli tässä vetäjänä ja koko tää konteksti on... Mä sanoin, että mä olen homoseksuaali eikä se ole mulle mikään ongelma.” (Nainen 1)

Esimerkki 34.

”Mun mielestä oli kauhean mainiota, kun joku kysyi multa, että mitäs mieltä minä olen tästä. ”No, mä olen itse vähemmistöä, että mikäs tässä?” (Nainen 3)

Esimerkki 35.

”Mä luulen, että se juttu lähti sillä tavalla, että hän ei puhunut uskonnosta varmaan ensin, vaan se olin minä – kun mulla on aika tarkka vaisto – mä ajattelin, että hän oli kivan

tuntuinen nainen ja leskinainen ja tulin sitten maininneeksi sateenkaarimessun, että täytyy tästä mennä kotiin, kun tuo sateenkaarimessu alkaa tuossa Alppilan kirkossa.” (Nainen 5)

Kiertäminen tai ensin muista aiheista puhuminen johtui siitä, että koehenkilö koki häpeää asian suhteen. Asian ilmaisemisessa välittyi sekä koehenkilön käsitys kiinnostuksesta samaan sukupuoleen että asian tajuaminen omalle kohdalle. Yksi koehenkilö oli kehitellyt uskavaisia tuttaviaan varten ajatuksen, että nämä voisivat rukoilla hänen kohdalleen sopivaa henkilöä, johon voisi rakastua ja joka sattuisi olemaan mies, jos Jumala ei halua hänen olevan lesbo. Sitä on pidetty terveenä ajatuksena.

Esimerkki 36.

“Mulle tuli tuosta häpeäjutusta mieleen semmoinen, että kävin tuossa keväällä sielunhoitajalla... kävin sielunhoitajalle koulussa puhumassa näistä asioista. Puhuin paljon kaikesta muusta: miltä tuntuu, mikä tuntuu pahalta. Ja sitten tästä asiasta että jotain vähemmistöä tässä sitten ollaan...” (Nainen 3)

Esimerkki 37.

“Tässä syksyllä kävin erään ystäväni keskustelemassa asiasta. Hän on ollut todella vanhoillinen, jos niin voi sanoa. Sitten sanoin hänelle tästä kyseisestä asiasta näin – mä oon kehittänyt, että mä sanon näille ihmisille, joilla on ongelma asian kanssa, että mä oon kuitenkin nuori, että rukoilkaa sen puolesta, että mun elämässä tulee hyvä ihminen vastaan ja joka sattuu olemaan mies, että jos tämä on se, mitä nämä ihmiset toivovat minun osalleni – niin mä sanoin tälle ystävälleni, josta tiedän, että hän on hyvin gay-vastainen.” (Nainen 3)

Taulukko 12. Oman seksuaalisen suuntautuneisuuden paljastaminen

Paljastaminen							
Kierrellen / selitellen		Suoraan					
Hävettää	"Rukoilkaa mun puolesta"	Kerroin olevani homo	Kerroin olevani homoseksuaali	Kertoi olevansa vähemmistöä	"Mä olen homo."	Homoseksuaalisuudesta kertominen	Maininta sateenkaarimessuun menosta

5.1.3 Uskovaisten näkemykset ja ohjeet

Uskovaisten asenteita paljastui välittömissä vastauksissa, kun koehenkilöt kertoivat heille omasta seksuaalisuudestaan. Yksikään koehenkilö ei kertonut uskovaisten vastausta niissä tilanteissa, kun kokemus tilanteesta oli ollut myönteinen. Toisin sanoen vastaukset paljastavat asenteita vain niiltä uskovaisilta, jotka suhtautuivat kielteisesti kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Yleisesti vaikuttaa siltä, että uskovaisilla tavalla tai toisella “menivät pasmat sekaisin”, kun heille avauduttiin.

Esimerkki 38.

“Lopussa sanoin sitten: “Mä olen homo.” Se oli sellainen, että meni pasmat sekaisin tai konseptit. Ei siihen kauhean voimakkaasti reagoitu, mutta se oli vaan: “No, jatketaan toisella kertaa.” Käsikirjoitus meni uusiksi, mutta ei siihen palattu kauhean paljoa toisellakaan kerralla, mutta selvästikin se asia oli niin kuin käsittelemätön asia. Siellä sitä ei vain osattu käsitellä.” (Mies 2)

Uskovainen ei välttämättä heti uskonut, että koehenkilö oli kiinnostunut samasta sukupuolesta. Syynä siihen voi olla, että kiinnostusta samasta sukupuolesta on saatettu pitää omavalintaisena syntinä, ja se taas ei kuulu uskoville. Toisella koehenkilöllä oli puhumisen tarve kasvanut paineeksi, ja hän ajatteli pastorin ymmärtävän tilanteen. Pastori oli vain kuunnellut ja sitten sanonut: “Joo.” Pastori ei rukoillut, minkä mainitseminen viittaa siihen, että koehenkilö olisi ainakin toivonut rukousta. Koehenkilöillä oli myös kokemuksia, että uskovainen ei vastannut lainkaan koehenkilön avautumiseen, vaan alkoi puhua muita asioita. Yksi pastori ei ollut vastannut asiaan, vaan oli alkanut huutaa: “AIDS, AIDS!” Joku alkoi syyttää koehenkilöä syyllistämisestä. Yhden koehenkilön ystävä oli välittömästi ilmaissut mielipiteensä, että ei kannata alkaa säätää elämäänsä yhteensopivaksi kenenkään muun kuin sellaisen ihmisen kanssa, jonka kanssa sitten aikoo avioliittoon.

Esimerkki 39.

“Menin hänen luokseen ja kerroin olevani homo. En oikein muista sitä keskustelua, mutta ensin hän ei ehkä uskonut. Tai en tiedä, miten se keskustelu meni...” (Mies 1)

Esimerkki 40.

“Menin sitten tuollaiseen sielunhoitokeskusteluun. No, hän kuunteli kyllä sujuvasti. Sitten hän sanoi: “Joo.” Hän ei rukoillut.” (Mies 4)

Esimerkki 41.

“Olin siellä ja kerroin olevani homoseksuaali. Heti tyrmäsi, että “AIDS, AIDS”! Ei voinut puhuakaan.” (Mies 3)

Esimerkki 42.

“Tästä on joitakin vuosia aikaa, kun tuli sellainen tarve, että mä kerron hänelle. Niin mä sitten sanoin, että nämä kaikki tarinat ovat minun omiani enkä kerro kenenkään muun. Hänen vastauksensa oli aina, että minä syyttelen.” (Mies 4)

Esimerkki 43.

“Vaikka olen itse ollut tosi avomielinen, on ollut ystäviä, ei tämä voi olla mun juttu kuitenkaan, ja sitten mä soitin sille, että miten tässä nyt pitäisi toimia. Oisko jotain? Sitten hän oli sillä tavalla, että hänen mielestään kaikki säätämisasiat ovat jotenkin tosi epäolennaisia, että ainoa, kenen kanssa kannattaa jotain yrittää, on se, kenen kanssa mennään avioliittoon. Silloin se tuntui tosi pahalta.” (Nainen 3)

Taulukko 13. Uskovaisten välitön reagointi, kielteinen suhtautuminen

<u>Välitön vastaus</u>						
Ongelma						
Ei ehkä aluksi uskonut	Kuunteli ja sanoi: "Joo."	Ei vastannut asiaan	Tyrmäsi: "AIDS, AIDS!"	Pasmat sekaisin	Vain avioon menevien kannattaa säätää	Syytti syyllistämistä
	Ei rukoillut					

Osa vastauksista ei ollut yhtä tyrmääviä. Koehenkilöt kokivat kuitenkin jonkintasoista kielteistä suhtautumista, mikä on havaittavissa heidän saamissaan vastauksissa. Uskomaton terapeutti oli sitä mieltä, että lesboisuutta ei kannata enempää pohtia, koska sille tielle voi jäädä. Uskovainen ystävä osoitti vastauksessaan, että kannattaisi kuitenkin pyrkiä palaamaan heteroksi. Myönteinen vastaus, että samasta sukupuolesta kiinnostuneisuus ei ole ongelma, osoittautui myöhemmin ohjeiden antamisessa kuitenkin epätodeksi. Asiallinen reagoiminen muihinkaan kuvauksiin ei heti paljastanut uskovaisten todellisia näkemyksiä. Kyseessä

saattoi olla pyrkimystä asennoitua myönteisesti koehenkilöön, vaikka uskovaaisella itsellään olisikin erilainen näkemys asiasta (Kärkkäinen 2002).

Esimerkki 44.

“Kun mä tästä puhuin, niin hän sanoi mulle tällä tavalla, että sitä minä en suosittelen, sillä sille tielle sinä voit jäädä – niin kuin jäinkin. Mutta mä sanoin hänelle, että entäs sitten. Sitten hän ei pystynyt sanomaan oikeastaan yhtään mitään.” (Nainen 5)

Esimerkki 45.

“Mä sanoin, että mä olen homoseksuaali eikä se ole mulle mikään ongelma. Onko se sulle? Se sano, ettei se hänelle ole. Sitten kävin siellä toisen kerran vielä, niin sitten hän alkoi neuvoa mulle noita häpeää käsitteleviä kirjoja. Sitten hän sanoi, Pirkko Jalovaara olisi sellainen, jonka luo mun kannattaisi mennä. Hänelle se homoseksuaalisuus oli näin ok.” (Nainen 1)

Taulukko 14. Uskovaisten välitön reagointi, neutraali ja myönteinen suhtautuminen

<u>Välitön vastaus</u>			
Ongelma		Ei ongelmaa	
En suosittelen, sillä sille tielle voit jäädä.	Hyvä, jos kuitenkin pyrit heteroksi.	Ihan hyvä kai se vaan on.	Otti lunkisti.

Uskovaiset paljastivat omat näkemyksensä kiinnostuksesta samaan sukupuoleen keskustelun aikana. Koehenkilöt kuvasivat jälleen vain kielteisesti suhtautuvien näkemyksiä, vaikka myönteisiäkin näkemyksiä oli ollut. Kielteinen näkemys oli, että kiinnostus samaan sukupuoleen on paha tai paha asia tai vika. Joidenkin uskovaisten mielestä samasta sukupuolesta kiinnostuneet olivat syyllistyneet syntiin, ja siitä oli tehtävä parannus. Yhdessä koehenkilön kuulemassa keskustelussa oli kauhisteltu, että on pappeja, jotka ovat myönteisiä samasta sukupuolesta kiinnostuneille. Lisäksi ihmeteltiin, miksi Jumala edes on luonut homoja. Toisten uskovaisten mielestä kiinnostus samasta sukupuolesta johtuu ihmisen särkymisestä, ja siten samasta sukupuolesta kiinnostuneet tarvitsevat vain eheytyä. Yksi koehenkilö kertoi, että hänen avautumisensa jälkeen pienessä yhteisössä alettiin rukoilla, että hänestä tulisi hetero. Toinen koehenkilö ihmetteli uskovaisten näkemystä, että kiinnostus samasta sukupuolesta olisi ihmisen itsensä valitsema ominaisuus. Hänen mielestään

uskovaiset ajattelivat, että kiinnostus samasta sukupuolesta on vain huono tapa, josta voi päästä eroon niin kuin sylkäämisellä ulos, ja sitten kaikki on hyvin.

Esimerkki 46.

“Kun mietin hänen ilmeitään yms., niin se oli paljon puhuva se hänen ilmeensä mun mielestäni. Se oli jotenkin syyllistävä ilme ja jotenkin sellainen, että mä olen jotenkin paha tai että se on mun paha vika tai asia, kun mä olen homoseksuaali.” (Mies 1)

Esimerkki 47.

“Se on hirveä synty, ja sinun pitää olla srk:ssa aktiivisempi ja etsiä joku tyttö ja kyllä se sit siitä.” (Mies 4)

Esimerkki 48.

“Mutta sitten toinen, vasemmalla puolella istuva nainen sanoi, että “Mä en kyllä ymmärrä, että miksi Jumala edes on luonut homoja ja lesboja. Mun mielestä niitä ei tarvis olla olemassa ollenkaan.” Toinen vastasi, ettei hänenkään mielestä heidän tarvitsisi olla olemassa, mutta saavat he nyt elää, jos pysyttelevät niissä omissa piireissään.” (Nainen 2)

Esimerkki 49.

“... se ensimmäinen oli konservatiivinen, joka toi uskovaisuuttaan esille siten, että se kirja, jota hän suositteli, on sellaisen sielunhoitajan, joka on hyvin uskova ja eheyttävä eikä tiedä näistä jutuista mitään, ei edes termejä.” (Nainen 1)

Esimerkki 50.

“Ihan nopeasti tuosta rukoilemisesta: Minunkin puolestani rukoiltiin. Olin pienessä yhteisössä, ennen kuin tulin tänne sitten ja uskalsin sanoa, että mä olen ollut lesbo. He sanoivat sitten jälkeenpäin, että he ovat hirveästi rukoilleet, että musta tulisi hetero.” (Nainen 1)

Esimerkki 51.

“Aivan kuin se olisi ihmisen huono tapa, josta voisi päästä eroon, sylkästä ulos. Sitten on taas kaikki hyvin. “Tää on ihan kiva, että sanot näin.” (Mies 3)

Taulukko 15. Uskovaisten näkemyksiä kiinnostuksesta samaan sukupuoleen

Näkemys							
Homoseksuaali(suus) on paha tai paha asia tai vika							
Paljon puhuva, syyllistävä ilme	Syntiä		Hirveää, että papit myönteisiä	Miksi on luotu homoja?	Jonkin rikki meneminen tekee ihmisestä homoseksuaalin.		
	Hirveä synti	Homous yksi synnin merkeistä			Pitäisi korjata se, jotenkin eheytyä.	Huono tapa, jonka voi sylkäistä ulos.	Alkoivat rukoilla, että tulisi heteroksi.

Uskovaisten antamat ohjeet kuvastivat heidän näkemystensä mukaista kielteisyyttä kiinnostukseen samasta sukupuolesta riippumatta siitä, mikä oli koehenkilön tarve avautumiselle. Koehenkilöt siis eivät kertoneet, että myönteisesti suhtautuneet uskovaiset olisivat antaneet mitään ohjeita. Ohjeet olivat kahta tyyppiä: pitää tehdä parannus tai pitää eheytyä. Parannusenteko-ohjeet olivat periaatteellista Raamatun ilmoitukseen palaamista, että koska on olemassa Jumalan luomat mies ja nainen, näiden välinen suhde on tavoiteltava, ja käytännöllisiä: Pitää rukoilla enemmän ja olla aktiivisempi seurakunnassa. Lisäksi miesten pitää etsiä itselleen sopiva tyttö tai nainen. Kaksi samassa asunnossa asunutta miestä painostettiin muuttamaan erilleen.

Esimerkki 52.

“Sitten loppulause oli, että minun pitää tehdä parannus, liittyä Saalemiin ja etsiä nainen itselleni, piste.” (Mies 4)

Eheytymiseen ohjeistettiin tarjoamalla luettavaksi kirjallisuutta ja pyytämällä seminaariin. Kirjallisuus käsitteli häpeää. Sitä oli kirjoittanut eheyttäjä ja sielunhoitaja, joka "ei tiedä näistä mitään". Seminaarissa käsiteltiin amerikkalaista eheytyxmisteologiaa, jonka mukaan kiinnostus samasta sukupuolesta johtuu tietynlaisista suhteista perheissä. Eheytyksen tueksi

lesbolle oli suositeltu harjoitusmiehiä samoin kuin parannuksenteossa miehille naisia. Pirkko Jalovaaran tapaamistakin suositeltiin.

Esimerkki 53.

“Kirjoitin siinä, että meitä homoja kohdellaan huonosti srk:ssa. Hän ei vastannut siihen mun kysymykseeni eikä siihen asiaan, josta mä kirjoitin. Hän vain pyysi minut johonkin seminaariin, ja minä onneton menin sinne seminaariin. Siellä oli joku amerikkalainen mies, jolla oli joku tällöinen eheytymissysteemi Amerikassa. Hän oli käymässä Suomessa Ryttylässä. Se mies sitten puhui, että tämä homoseksuaalisuus johtuu perheen suhteista jne. Sitten mä onneton imaisin eheytymisteologiaa. Tavallaan mä en tullut siinäkään kohdatuksi, kun kirjoitin sille papille. Hän ei kohdannut minun kysymystäni, sitä asiaa, että mua kohdellaan huonosti, vaan hän pyysi mut seminaariin, jossa puhuttiin eheytymisasiasta.” (Mies 1)

Esimerkki 54.

“Silloin, kun mua eheytettiin, mun piti hankkia sellaisia harjoitusmiehiä.” (Nainen 1)

Taulukko 16. Uskovaisten antamia ohjeita samasta sukupuolesta kiinnostuneille

<u>Ohjeita</u>						
Pitää tehdä parannus				Pitää eheytyä		
Kannattaa aina palata Raamatun ilmoitukseen	Muutto erilleen	Pitää rukoilla, liittyä srk:aan	Pitää rukoilla, olla aktiivisempi srk:ssa	Häpeää käsitteleviä kirjoja	Pyysi seminaariin	Suositteli Pirkko Jalovaaran tapaamista
		Pitää etsiä nainen	Pitää etsiä tyttö	Sielunhoitajan, eheyttäjän kirja	Amerikkalaisen eheyttäjä	
				Ei tiedä näistä mitään	Eheytymisteologiaa	
				Eheytyksessä harjoitusmiehiä	Homous johtuu perheen suhteista.	

5.1.4 Kokemus kohtaamisesta ja yhteydenpito sen jälkeen

Koehenkilöillä oli uskovaisten kohtaamisista sekä huonoja että myönteisiä kokemuksia. Koettiin hylätyksi tulemista, mikä oli ollut rankkaa, ja saatiin kokemus kohtaamattomuudesta. Koettiin nöyryyttäväksi uskovaisten sanomiset, että samasta sukupuolesta kiinnostuneet tarvitsevat eheytystä tai heidän pitäisi tuntea häpeää. Uskovaisten käyttäytyminen oli ollut loukkaavaa. Kohtaamisessa ja sen jälkeen oli tuntunut tosi pahalta. Tilanteissa oli vaivauduttu eikä aina ollut voitu puhuaakaan. Koehenkilöt oli teiltu. Oli tehnyt kipeää kuulla, ettei samasta sukupuolesta kiinnostuneita toivottu olevan olemassa. Nuoressakin sukupolvessa oli havaittu olevan suvaitsemattomuutta. Huonona koettiin myös kohtaaminen, jossa uskovainen halusi johdattaa oikealle polulle. Joskus oli tuntunut, että olisi ollut parempi, jos ei olisi puhunut mitään.

Esimerkki 55.

“Tai en tiedä, miten se keskustelu meni, mutta sen jälkeen hän alkoi välttelemään mua eikä halunnut puhua minulle. Mä en tiedä, tervehtikö hän edes enää. Hän jotenkin hylkäsi minut jollakin tavalla, mikä oli kauhean rankka kokemus.” (Mies 1)

Esimerkki 56.

“Se on hirveän nöyryyttävää, että toinen ihminen pystyy sanomaan sulle, että sä tarvitsisit jotain eheyttämistä ja varmaan tunnet häpeää.” (Nainen 2)

Esimerkki 57.

“Suurin osa tutkimusryhmästä oli heteroita. Oli hirveän loukkaavaa. Oli niin kuin pinseteillä tutkittaisiin. Mä erosin silloin kirkosta.” (Nainen 1)

Esimerkki 58.

“Mutta siis silloin joskus, kun aloin prosessoida tätä asiaa, soitin yhdelle ystävälleni, että “Hei, mulla on tällainen keissi tässä.” Silloin tuntui tosi pahalta, kun viikon vaan makasin sängyssä ja itkin ja luin Raamattua, että eihän tämä nyt voi koskea mua. Vaikka olen itse ollut tosi avomielinen, on ollut ystäviä, ei tämä voi olla mun juttu kuitenkaan, ja sitten mä soitin sille, että miten tässä nyt pitäisi toimia. Oisko jotain? Sitten hän oli sillä tavalla, että hänen mielestään kaikki säätämisasiat ovat jotenkin tosi epäolennaisia, että ainoa, kenen kanssa kannattaa jotain yrittää, on se, kenen kanssa mennään avioliittoon. Silloin se tuntui tosi pahalta. Ei hän mitään pahaa tarkoittanut.” (Nainen 3)

Esimerkki 59.

“Mutta jotenkin olisi niin lohdullista ajatella, että tuollainen suvaitsematon käyttäytyminen olisi sitä jotain vanhaa aikaa, mutta valitettavasti se ei ole, vaan nuoresta sukupolvesta on nousemassa hyvin fundamentalisteja.” (Nainen 2)

Esimerkki 60.

“Hänellä oli sillä tavalla, että hän johdattaa oikealle polulle, mutta mulla oli taas eri tavalla. Mä olin jo oikealla polulla.” (Nainen 1)

Kun oli keskusteltu häpeästä, oli jäänyt askarruttamaan häpeän oleminen itsessä. Se ei ollut kokemuksena huono, vaan sen pohtimista, missä määrin häpeää kantaa mukanaan joko perustellusti tai ilman. Identiteettiä vahvistaa, kun tajuaa, että syytä häpeään ei ole.

Esimerkki 61.

“Mutta se häpeä mua jäi mietityttämään, että se oli mun mielestä hyvä, että se toi sen esiin, että kun mä lähdin sieltä toisesta paikasta kesken pois niin mä olin täynnä häpeää... Se seksuaalinen identiteetti mun mielestäni kuuluu kokonaisuuteen, mikä ihminen ylipäänsä on.” (Nainen 1)

Kohtaamista kuvattiin tyylikkääksi, kun koehenkilöltä oli kysytty tämän omaa suhtautumista kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Joidenkin kokemuksen mukaan kohtaamiset ovat olleet enimmäkseen myönteisiä, mikä on yllättänyt iloisesti. Samoin pidettiin tärkeänä sitä, että kohtaa tavallisia uskovaisia maallikoita, jotka suhtautuvat myönteisesti.

Esimerkki 62.

“Niin me sitten sovittiin, että me emme puhu asiasta kenellekään, niin sitten jotenkin, kun mä olen vieläkin siellä samassa paikassa, niin ollut jotenkin tarve jakaa asiasta. Siellä on tullut vähän monenkirjavaa kommenttia moneen suuntaan, mutta pääasiassa voin sanoa, että kyllä ihmiset osaavat suhtautua hyvin. Siitä olen kai iloisesti yllättynyt kuitenkin.” (Nainen 3)

Esimerkki 63.

“Tässä on niin kuin se hengellinen ilmapiiri on siinä niinkuin ainakin voimakkaampi kuin mitä mahdolliset ennakkoluulot hänellä olisi tai olisi joskus ollut. Näin se on hirveän tärkeää, että törmää ns. tavallisiin ihmisiin, jotka eivät ole kirkon työntekijöitä tai minkään srk:n saarnaajia. Se on tosi tärkeä juttu ollut mulle.” (Nainen 5)

Taulukko 17. Kielteisinä koetut kohtaamiset

<u>Kokemus</u>						
Huono kohtaaminen						
Kokemus hyljätystä tulemisesta	Nöyryyttävää, että pitäisi eheytyä tai hävetä.	Kokemus kohtaamattomuudesta	Ei voinut puhuaakaan.	Teilaus	Tuntui tosi pahalta	Vaivautuminen
Rankka kokemus						

Taulukko 18. Kielteisinä ja myönteisinä koettuja kohtaamisia

Huono kohtaaminen				Häpeä itsessä askarruttaa	Tyylikäs kohtaaminen	Enimmäkseen myönteisiä kohtaamisia
Loukkaavaa	Kipeää kuulla, ettei toivottu olevan olemassa	Vähän sellainen "No kiitos, että kuuntelit kuitenkin."	Kokemus, että auttaja halusi johdattaa oikealle polulle			Tärkeää, että on törmännyt tavallisiin ihmisiin, maallikoihin
	Nuorissakin suvaitsemattomuutta					Yllättänyt iloisesti

Koehenkilöiden ja uskovaisten välinen yhteys keskustelun jälkeen kuvastaa kohtaamisen laatua. Jos vuorovaikutus ei vastannut koehenkilön tarpeeseen, joko hän tai uskovainen katkaisi yhteydenpidon. Uskovainen joko vain lopetti pitämästä yhteyttä tai alkoi vältellä kohtaamisia, ei puhunut eikä ehkä tervehtinytkään enää. Yksi pastori lienee kertonut avautumisesta tyttärelleen, koska tämä oli alkanut vihjailla koehenkilön kuullen samasta sukupuolesta kiinnostuneiden parannuksentekotarpeesta. Koehenkilö oli vain vaiennut

tilanteessa ja päätyi eroamaan seurakunnasta. Toinenkin uskovainen lienee kertonut avautumisesta kotonaan, koska perhe oli käskenyt lopettaa yhteydenpidon.

Esimerkki 64.

“Tai en tiedä, miten se keskustelu meni, mutta sen jälkeen hän alkoi välttelemään mua eikä halunnut puhua minulle. Mä en tiedä, tervehtikö hän edes enää.” (Mies 1)

Esimerkki 65.

“Hänen tyttärensä kävi joskus kylässä siellä. Tämä ei sanonut suoraan, mistä oli kysymys, mutta siellä srk:ssa oli – ei srk:n jäsen, mutta – yks toinenkin poika, joka oli homoseksuaali ja mä käsitin näin niistä kaikista ilmeistä ja puheista ja tiesin, että se poika oli joillekin nuorille kertonut itsestään. No, se on hänen juttunsa, joten siihen en voi puuttua. Mutta tämä tytär sanoi minulle ja yhdelle toiselle kaverille, että kun siellä on sellaisia kavereita, joilla on joku juttu ja eivät tee parannusta.

Nyt on epäselvää, puhuiko hän homoseksuaalisuudesta, mutta näin mä sen koin ja tulkitsin, että kyse oli siitä asiasta. Siis vihjattiin eikä sanottu suoraan. Mä olin vain hiljaa ja sitten lopulta lähdin pois sieltä srk:sta.” (Mies 1)

Esimerkki 66.

“Mä ajattelin, että mun on pakko kertoa olevani lesbo. Hän otti sen ihan lunkisti, mutta ei hän voinut enää olla mun kanssa. Hänen perheensä ei voinut olla tekemisissä.” (Nainen 1)

Erään tapaamisen jälkeen yksi koehenkilö oli jatkanut yhteydenpitoa uskovaisen kanssa, joka suhtautui kielteisesti kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Uskovaisen viestit olivat olleet yhtä kielteistä kuin keskustelussakin, ja se yhteys tyrehtyi. Yksi välirikko syntyi, kun uskovaiset ajoivat koehenkilön yhteydestään. Koehenkilö erosi kirkosta. Erilleen muuttamaan painostettuja miehiä seurattiin ja udeltiin mahdollisesta yhteydenpidosta. Koehenkilö ei osallistunut pitkään aikaan mihinkään uskonnollisiin liikkeisiin.

Esimerkki 67.

“Mä olin jonkun aikaa kirjeenvaihdossakin tämän kanssa, mutta aina siellä näissä kirjeissä oli tämä sävy...” (Mies 4)

Esimerkki 68.

“Käsikirjoitus meni uusiksi, mutta ei siihen palattu kauhean paljoa toisellakaan kerralla, mutta selvästikin se asia oli niin kuin käsittelemätön asia. Siellä sitä ei vain osattu käsitellä. Mutta siellä oli muitakin asioita, jotka olivat selkeitä synnin merkkejä minussa, että tämä oli yksi niiden joukossa. No, toisella kerralla sama homma jatkui. Sitten tuli vähän

sanaharkkaa ja lopulta minut ajettiin ulos. Sanoin itsekkin jotakin, joka ei ollut kauhean korrektia ehkä tästä srk:n johtajasta. Hän sanoi mulle, että “sä et tämän katon alla sano enää sanaakaan”. Pysähdyin siihen eteiseen pukemaan takkia päälleni. Mulle sanottiin, että voin sen takin pukea siellä käytävässä, ja ovi lämästiin kiinni. Mä olin siellä käytävässä pikkuisen sekaisin ja mm. lähdin bussilla väärään suuntaan.” (Mies 2)

Esimerkki 69.

“Näin minun piti sitten lähteä siitä. Me olimme kyllä puhelinyhteydessä ja aina silloin tällöin näimme. No, tätä ystävääni seurattiin monta vuotta. Hänelle soitettiin ja kysyttiin, onko hän tavannut minua, siellä käytiin jne. Se siis oli ihan tällaista. Tämä kaikki oli helluntaiseurakunnan taholta. Sitten meni hirveän pitkä aika, että mä en mihinkään tällaisiin uskonnollisiin liikkeisiin... Sitten jossakin vaiheessa johonkin toiseen; se on taas oma juttunsa...” (Mies 4)

Taulukko 19. Koehenkilöiden ja uskovaisten yhteydenpito kohtaamisen jälkeen, kielteinen suhtautuminen

<u>Yhteys jatkossa</u>					
Toinen lopetti yhteydenpidon					Soittelivat ja kyselivät, oliko tavannut homomiestä.
Pastori lopetti yhteydenpidon	Pastori alkoi vältellä kohtaamisia	Kirjeenvaihdossa sama sävy	Perhe esti.	Riita ja välikirjo	Ei mihinkään uskonnollisiin liikkeisiin pitkään aikaan
	Ei puhunut eikä ehkä tervehtinytkään			Ajoivat pois	
	Tytär vihjaili homojen parannuksentekotarpeista.				
	Vaikeneminen tilanteessa.				
	Eroaminen srk:sta.				

Osa koehenkilöistä oli itse päätnyt lopettamaan yhteyden. Kirkosta eroamiseen johti kirkkoon kuuluvien kielteinen suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Yksi pastori tervehti jatkossakin ihan ystävällismielisesti, mutta koehenkilö ei enää mennyt häntä tapaamaan, koska piti kohtaamista huonona. Yksi koehenkilö perui osallistumisensa raamattukouluun. Toinen kuuli kiinnostuksesta samaan sukupuoleen kielteisesti suhtautuvien opiskelutoveriensa keskustelua, tunsu jätystyvänsä ja päätti lopettaa opiskelun.

Esimerkki 70.

“Ei siitä jätynyt mitään suurempaa traumaa. Se oli siinä, paitsi että mä luulin heidän olevan luterilaisia, mitä he eivät olleet sanoneet. He puhuivat Kristuksen srk:sta. Se oli sen lahkon nimi. Silloin 90-luvulla värväsivät nuoria ja sanotaan nyt kauniita kadulta. Tästä seurasi se, että minä erotin kirkosta ja ajattelin, että jos nämä kuuluvat kirkkoon, niin minä en kuulu. Sitten jälkeinpäin selvisi, että nämä eivät olleetkaan luterilaisia, mutta siinä vaiheessa mä ajattelin, että tämä on nyt ihan ok...

Mä palasin kirkkoon, kun musta tuli kummi. Se oli ihan suht mutkaton juttu, että ei siinä ollut mitään suurempaa traumaa kirkon suhteen. Mä olen nyt ollut mukana joskus sateenkaarimessuissa.” (Mies 2)

Esimerkki 71.

“Jotenkin mä en enää sen jälkeen mennyt sinne, koska musta se oli jotenkin huono kohtaaminen. Ihminen on niinkuin ammattilainen ja sitten kuitenkin siinä työssä. En enää mennyt sinne hänen pakeilleen. Myöhemmin olen kohdannut kyllä hänet, kun hän pyörii siellä koulun tilaisuuksissa. Ihan ystävällismielisesti hän tervehtii ja tervehdin takaisin. Ei mitään, mutta se on vain sillä tavalla, että kun kerran teilitaan tuolla tavalla, niin ei tee enää mieli sanoa mitään – ei ainakaan mitään siihen asiaan liittyvää.” (Nainen 3)

Esimerkki 72.

“Ei voinut puhuakaan. Mä lähetin kirjeen, että oon peruuntunut.” (Mies 3)

Esimerkki 73.

“Musta tuntui, että mä jätystyin siihen, että “Okei, kuinka monta vuotta mä tuun opiskelemaan näitten ihmisten kanssa?” Mä vain nousin, menin huoneeseeni, laitoin takin päälle, menin sinne pakkasyöhön ja ajattelin, että mä kerään kamani ja lähden pois; olkoon tässä opiskelut.” (Nainen 2)

Kun vuorovaikutus vastasi koehenkilön tarpeeseen, yhteys kehittyi kivaksi suhteeksi, jossa heidän tavatessaan uskovainen edelleen kuuntelee koehenkilöä kiinnostuneena. Yksi uskovainen oli ollut sitä mieltä, että koehenkilön tulisi eheytyä, mutta siitä huolimatta hänen suhtautumisessaan koehenkilöön ei tapahtunut muutosta tämän avautumisen jälkeen.

Esimerkki 74.

“Sen jälkeen sitten, kun näistä uskonasioista ruvettiin puhumaan, ja sitten Paavalin srk:n papeista ja tällaisesta kaikesta. Meille on tullut hirveän kiva suhde tämän ihmisen kanssa. Mä olen voinut kertoa hänelle monia asioita – sellaisia kuin mitä mieltäni painaa – ja hän ei ole koskaan sanonut mitään poikkipuolista sanaa tähän meidän parisuhteeseen tai mihinkään tällaiseen, vaan hän kuuntelee kiinnostuneena, kun mä kerron esimerkiksi sateenkaarimessusta hänelle. Tässä on niin kuin se hengellinen ilmapiiri on siinä niinkuin ainakin voimakkaampi kuin mitä mahdolliset ennakkoluulot hänellä olisi tai olisi joskus ollut.” (Nainen 5)

Esimerkki 75.

“... hänen suhtautumisensa minuun ei muuttunut muuten kuin sillä tavalla, että hänen mielestään minussa on mennyt jotakin pahoin rikki ja siksi minusta on tullut homoseksuaali.” (Nainen 2)

Taulukko 20. Koehenkilöiden ja uskovaisten yhteydenpito kohtaamisen jälkeen, kielteinen, neutraali ja myönteinen suhtautuminen

Lähti itse pois yhteydestä				Suhtautuminen ei muuttunut	On kehittynyt kiva suhde
Jos nämä kuuluvat kirkkoon, niin minä en kuulu.	Peruutin osallistumisen i raamattukouluun.	Tervehtii ihan ystävällismielisesti	Tunne jäykistymisestä		Kuuntelee kiinnostuneena
Kirkosta eroaminen		En enää mennyt sinne	Päätös opiskelujen lopettamisesta		

5.2 Uskovaisten viestinnän supportiivisuus

Koehenkilöiden ja uskovaisten välisten vuorovaikutustilanteiden kuvausten perusteella syntyy vaikutelma, että uskovaisten viestintä ei ollut kovin supportiivista.

Kolme kuvauksista on sellaisia, että supportiivisen viestinnän teorialt eivät niitä selitä. Yhdessä uskovainen on vanhempi nainen, johon koehenkilö on tutustunut koirapuistossa. Kerronta rajoittuu siihen, että uskovainen vain kuuntelee. Toisaalta koehenkilökään ei hakene yhteydestä tukea elämäänsä. Samoin myönteisessä kuvauksessa pienestä yhteisöstä ei koehenkilö esitä minkäänlaista tukemisen tarvetta. Koehenkilöt kokivat tulleen hyväksytyiksi. Yhdessä tilanteessa koehenkilö vain sattuu paikalle, kun hänen opiskelukaverinsa puhuvat kielteiseen sävyyn samasta sukupuolesta kiinnostuneista, ja se ei tietenkään ollut supportiivista.

17 kuvauksessa on ainakin jonkinlaista uskovaisten pyrkimystä vaikuttaa koehenkilöihin; samoin kuvauksessa, jossa on uskomaton terapeutti. Burlesonin teorian mukaan onnistunut supportiivinen viesti vaikuttaa pysyvän muutoksen vastaanottajan tunnemaailmaan ja käyttäytymiseen. Koehenkilöt tarvitsivat tukea erityisesti, jos olivat järkyttyneitä omasta kiinnostuksestaan samaan sukupuoleen. Uskovaiset, ja uskomaton terapeutti, halusivat vaikuttaa koehenkilöiden käyttäytymiseen. Nekin koehenkilöt, jotka eivät olleet järkyttyneitä, tarvitsivat tukea, koska elivät heteronormatiivisessa kulttuurissa.

Burlesonin teoriassa on huomioitu sekä viestin että sen vastaanottajan osuus. Tässä keskitymme viestiin eli siihen, miten uskovaiset kommunikoivat tarkastelun kohteina olevissa vuorovaikutustilanteissa.

5.2.1 Koehenkilön motivointi ja kyvykkyys

Jotta uskovaisen viesti olisi ollut supportiivinen, Burlesonin teorian mukaan koehenkilön on pitänyt olla motivoitunut ja kyvykäs sen prosessointiin. Jos koehenkilö ei lähtökohtaisesti ole ollut samanmielinen uskovaisen kanssa, on uskovaisen täytynyt motivoida hänet prosessoimaan viestiä tahtomallaan tavalla. Tutkimusaineistossa ei ole kuvattu yhtään sellaista keskustelua, jossa myönteisesti omaan seksuaalisuuteensa suhtautunut koehenkilö kohtaa aidosti uskovaisen, joka suhtautuu myönteisesti kiinnostukseen samasta sukupuolesta.

Näistä kohtaamisista kerrotaan vain niiden myönteinen jälkimaku ja yhteyden jatkuminen. Niistä ei siis voida tutkia, miten uskovaiset motivoivat. Ei ole kuvattu sellaistaakaan kohtaamista, jossa järkyttynyt koehenkilö kohtaa uskovaisten, joka suhtautuu myönteisesti kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Näin ollen motivoinnin yhteydessä tarkastelemme vain kohtaamisia, joissa uskovaisten on ollut kielteinen suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta.

Motivointi

Seksuaalisuudestaan järkyttyneet koehenkilöt ottivat yhteyttä oman yhteisönsä työntekijöihin tai ystäviin; yksi koehenkilö otti myöhemmin yhteyttä toisen kirkon pastoriin. Syitä, miksi he ottivat yhteyttä juuri näihin, ei suoraan kerrota. Joka tapauksessa heillä oli suuri avautumisen tarve, ja he etsivät jonkun sitä varten. On mielenkiintoista, että oman vahvan, kielteisen käsityksensä kiinnostukseen samasta sukupuolesta koehenkilöt ovat luultavasti saaneet juuri omista yhteisöistään. Hakeutuminen niihin kuuluvien uskovaisten yhteyteen kertoo siitä, että koehenkilöt arvostivat yhteyttä ja toivoivat saavansa sieltä jonkinlaista apua tai helpotusta omaan pahaan oloonsa. He siis olivat motivoituneita saamaan tukea.

Jotta viestintä olisi ollut supportiivista, uskovaisten vastauksista, näkemyksistä ja ohjeista olisi pitänyt näkyä, miten he motivoivat koehenkilöitä viestien prosessointiin. Välittömistä vastauksista ainoa motivointiin viittaava kommentti on, että pastori kuunteli sujuvasti. Tällöin koehenkilölle on saattanut alkaa muodostua käsitys, että hänet ongelmineen otetaan vakavasti. Sitten pastori on kuitenkin vain todennut: ”Joo”, eikä edes rukoillut, minkä mainitseminen tarkoittanee, että koehenkilö olisi sitä odottanut. Näin motivointia ei syntynyt ainakaan välittömien vastausten kuvausten perusteella.

Koehenkilöillä on saattanut olla käsitys, että kiinnostus samasta sukupuolesta on synty, minkä vuoksi he ovat olleet järkyttyneitä. Tämän kuuleminen toiselta voi olla motivoivaa, jos samalla voi toivoa, että toisen avulla saa ongelmaan ratkaisun, joten näkemyksissä saattaa olla jotakin, joka motivoi. Ohjeena oli, että pitää tehdä parannus. Parannusta ei kuitenkaan voi tehdä, jos ei ole itse aiheuttanut ongelmaa. Ohje ei tällöin motivoi toimimaan.

Syntiä lievämpi käsitys samasta sukupuolesta kiinnostuksen pahuudesta oli, että ihminen on mennyt rikki, ja silloin ohjeeksi saattoi tulla, että pitää eheytyä. Eheytymisohjeet ilmeisesti motivoivat, koska niitä saaneet koehenkilöt alkoivat lukea kirjallisuutta tai menivät seminaariin.

Ne koehenkilöt, jotka suhtautuivat myönteisesti seksuaalisuuteensa, kohtasivat samankaltaisia uskovaisten vastauksia, käsityksiä ja ohjeita kuin järkyttyneetkin. Heillä oli pienemmät mahdollisuudet olla valmiiksi motivoituneita mahdollisiin supportiivisiin viesteihin, koska he eivät luultavasti pitäneet suuntautuneisuuttaan syntinä tai muutenkaan pahana. Heitäkin kuitenkin onnistuttiin motivoimaan lukemaan häpeää ja eheytystä koskevaa kirjallisuutta, mikä osoittaa uskovaississa olleen henkilöitä, jotka halusivat muuttaa koehenkilöiden käyttäytymistä.

Koehenkilöiden kuvausten perusteella ei voida päätellä, mitä tilannekohtaisia tekijöitä ja eroja persoonallisuudessa vaikutti kohtaamisessa – ei edes silloin, kun motivaatiota eheytymiseen syntyi.

Kyvykyys

Koska koehenkilöiden kuvauksissa ei kerrottu kaikkea, on mielekästä tutkia myös muita uskovaisten viestinnän alueita Burlesonin teorian mukaan. Muuten rajoittuisimme tutkimaan vain kohtaamisia, joiden kuvauksista on pääteltävissä, että motivoitumista tapahtui.

Burlesonin teorian mukaan viestin supportiivisyyden onnistumiseksi viestin on oltava sellainen ja siten esitetty, että autettava – nyt siis koehenkilö – kykenee prosessoimaan sitä. Prosessointikyvykkyyteen vaikuttavat esimerkiksi tilannekohtaiset tekijät. Kuvauksissa kerrotaan järkyttyneistä koehenkilöistä, ja tilannekohtaiset tekijät huomioiden uskovaisten olisi pitänyt yrittää poistaa järkyttyneisyyttä tarjoamalla myötätuntoa ja sympatiaa. Tällaisesta ei kerrottu, mutta välittömistä vastauksista havaitaan, että ainakaan heti myötätuntoa ei ollut tarjolla. Samoin kuvauksista ei ilmene, että uskovaiset olisivat yrittäneet

löytää keinoja selvittää, millaisia ja miten esitettyjä viestejä koehenkilöt kykenevät kognitiivisesti prosessoimaan.

5.2.2 Viestin laatu ja kognitiivinen uudelleenarviointi

Autettavan motivoituminen ja kyvykyys viestin prosessoinnille ovat välttämättömiä, mutta viestin on myös oltava korkealaatuinen ja sitä pitäisi vielä myöhemmin arvioida uudelleen kognitiivisesti, että se olisi Burlesonin teorian mukaan supportiivinen eikä vain sellaiseksi mahdollisesti tarkoitettu.

Viestin korkealaatuisuus

Viestissä täytyy olla aineksia, joiden perusteella sen prosessointi on mielekästä, ja tässä tarkastellaan niiden esiintymistä kohtaamisissa. Kaikesta ei kuvauksissa kerrota. Yksi korkealaatuisen viestin kriteereistä on, että viesti esitetään kohteliaasti, millä tarkoitetaan lähinnä hyvien tapojen mukaista toimintaa ja lähimmäisen huomioimista. Välittömissä vastauksissa kerrotaan joidenkin uskovaisten käyttäytyneen toisin. Kuitenkin koehenkilön viestin kuuntelemista voidaan pitää kohteliaisuutena. Uskovaisilta olisi ollut kohteliaista uskoa, mitä koehenkilö kertoo. Samoin olisi aina pitänyt vastata asiaan. Varsinkaan ei olisi saanut asiattomasti huutaa: "AIDS, AIDS!" eikä syyttää syylistämisestä.

Korkealaatuiset supportiiviset viestit ovat myös korkeasti henkilökeskeisiä. Ne tunnistavat ja oikeuttavat tuettavan tunteet sekä mahdollistavat niiden käsittelyn. Tällaisesta ei aineistossa kerrota. Sen sijaan kohtalaista ja matalaa henkilökeskeisyyttä ilmenee. Kohtalaista henkilökeskeisyyttä näkyy välittömissä vastauksissa, kun uskovainen ei vastannut asiaan vaan valitsi puhua muusta. Ohjeistus, että vain avioliittoon aikovien kannattaa säätää, on kohtalaista henkilökeskeisyyttä, koska siinä koehenkilön huomio käännetään pois ongelmasta. Eheytystarpeen kuvailu voi olla kohtalaista tai jopa matalaa henkilökeskeisyyttä. Kohtalaisessa henkilökeskeisyydessä tarjotaan selityksiä autettavan ahdingon vähentämiseksi. Matalassa henkilökeskeisyydessä kerrotaan, kuinka autettavan pitäisi tuntea tai käyttäytyä.

Edelleen siinä kielletään autettavan tunteet ja näkökulmat kritisoida niitä tai asettamalla niiden oikeutus kyseenalaiseksi. Näin aineistossa kuvatut viestit ovat matalan henkilökeskeisiä kaikissa niissä tilanteissa, joissa puhutaan samasta sukupuolesta kiinnostuksen synnillisyydestä tai muusta pahuudesta juuri silloin, kun koehenkilö olisi järkyttyneessä mielentilassa. Samoin matalaa henkilökeskeisyyttä kuvastaa se, että annetaan parannusenteko- tai eheytymisohjeita.

Viestien matalalla henkilökeskeisyydellä on seurauksena, että vaikka autettava olisi motivoitunut ja kyvykäs prosessoimaan viestiä, tapahtuu tunnemaailmassa ja käyttäytymisessä vain pieni myönteinen muutos tai kielteinen muutos. Tuki saatetaan kokea hyökkäävänä, ja se epäonnistuu, tai "kylmänä lohdutuksena". Seurauksena voi olla, että autettavan tunteet auttajaa kohtaan muuttuvat kielteisiksi. Näin kävi useassa tilanteessa, kun koehenkilöt kokivat kohtaamisen huonona ja jopa päättivät lopettaa yhteydenpidon uskovaiseen.

Viestin kognitiivinen uudelleenarviointi

Jos autettava on ollut motivoitunut ja kyvykäs prosessoimaan saamaansa viestiä ja jos se on ollut korkealaatuinen, se pitää vielä myöhemmin arvioida uudelleen kognitiivisesti, että sen aiheuttama muutos tunnemaailmassa ja käyttäytymisessä olisi pysyvä. Aineistossa ei ollut tällaisen kohtaamisen kuvausta. Uudelleenarviointi olisi kuitenkin ollut mahdollista tilanteessa, jossa tapaamisen jälkeen koehenkilö oli ollut kirjeenvaihdossa uskovaisten kanssa jonkin aikaa, mutta se tuskin olisi vaikuttanut mitään myönteistä, koska viesti ei kaikilta osin ollut ollut Burlesonin teoriassa kuvatun supportiivisen viestin mukainen.

5.2.3 Yhteenveto uskovaisten viestinnän supportiivisuudesta

Tutkimusaineiston perusteella voidaan päätellä, että uskovaisten viestintä ei ollut kovin supportiivista niissä vuorovaikutustilanteissa, joita koehenkilöt kuvasivat. Viestien

supportiivisuutta tutkittaessa aineisto mahdollisti niiden kohtaamisten tarkastelun, joissa ainakin uskovaaisella oli kielteinen suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Osan kommunikoinnista voidaan kuitenkin päätellä olleen supportiivista, koska koehenkilöillä on siitä myönteinen käsitys.

Jotta viestin voisi sanoa olevan supportiivinen, on sen vastaanottajan prosessoitava viestiä, kunnes se on vaikuttanut muutoksen hänen tunnemaailmassaan ja käyttäytymisensä. Viestin supportiivisuuteen vaikuttaa sekä viesti itsessään että sen vastaanottaja. Toisaalta viestin lähettäjä voi vaikuttaa siihen, että viestin vastaanottaja on sekä halukas että kykenee sitä prosessoimaan.

Koehenkilöistä järkyttyneet lienevät olleet halukkaita vastaanottamaan ja prosessoimaan supportiivisia viestejä. Viesteistä kuitenkin ainoastaan kehotukset eheytymään olivat riittävän motivoivia, että se aiheutti mitään muutosta koehenkilöiden käyttäytymisessä. Uskovaiset viestivät tavalla, joka ei edistänyt prosessointikyvykkyyttä, koska järkyttyneet koehenkilöt eivät saaneet myötätuntoa.

Uskovaisten viestien korkealaatuisuutta ei ole kuvattu. Sen sijaan käyttäytymisen epäasiallisuudesta ja epäkohteliaisuudesta kerrottiin. Muita matalan henkilökeskeisyyden ilmentymiä olivat puheet samasta sukupuolesta kiinnostuksen synnillisyydestä ja ohjeet parannuksenteosta tai eheytymisestä, kun koehenkilöt olivat järkyttyneessä mielentilassa.

5.3 Tulosten yhteenveto

Fenomenografinen tutkimus samasta sukupuolesta kiinnostuneiden ja uskovaisten välisestä vuorovaikutustilanteista antoi vastauksia molempiin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tulokset kertovat suoraan vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, miten samasta sukupuolesta kiinnostuneet henkilöt kuvaavat kokemuksiaan sellaisista

vuorovaikutustilanteista uskovaisten kanssa, joissa heidän seksuaalinen suuntautuneisuutensa on paljastunut. Tutkimus paljasti myös, että yksilön käsitykset omasta kiinnostuksesta samaan sukupuoleen vaikuttivat vuorovaikutukseen. Myönteisesti omaan seksuaaliseen suuntautuneisuuteensa suhtautuneet halusivat avautua omasta, merkittäväksi kokemastaan osasta identiteettiään. Kielteisesti suhtautuneilla oli käsitys, että kiinnostus samaan sukupuoleen on pahaa ja kiellettyä. Tämä vaikutti järkytystä, pahaa oloa ja tarvetta päästä puhumaan asiasta jonkun itselle merkityksellisen uskovaisten kanssa.

Koehenkilöiden kuvauksista löytyi vastauksia myös toiseen tutkimuskysymykseen. Ne kuvaavat, millaisia käsityksiä samasta sukupuolesta kiinnostuneilla henkilöillä on supportiivisesta viestinnästä kohtaamisissa uskovaisten kanssa. Kertomuksissa käsitykset kiinnostuksesta samaan sukupuoleen vaikuttivat myös uskovaisten käyttäytymiseen. Tutkimusaineistosta ei selviä, miten myönteisesti kiinnostukseen samasta sukupuolesta suhtautuneet uskovaiset tilanteissa antoivat tukensa koehenkilöille, mutta heidän ja koehenkilöiden välisten suhteiden kehittymisestä voidaan päätellä, että siinä onnistuttiin. Aineistossa ei ole yhtään kuvausta kiinnostukseen samasta sukupuolesta kielteisesti suhtautuneen koehenkilön ja siihen myönteisesti suhtautuneen uskovaisten kohtaamisesta. Suurin osa vuorovaikutustilanteiden kuvauksista käsittelee samasta sukupuolesta kiinnostuneen ja kiinnostukseen samasta sukupuolesta kielteisesti suhtautuvien uskovaisten kohtaamisia.

Kuvaukset kohtaamisista kertovat enimmäkseen kielteisestä suhtautumisesta kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Koehenkilöille se merkitsi järkyttyneisyyttä, suurta painetta avautua ja jännittyneisyyttä tai pelkoa kohdata uskovaisia. Uskovaisille se merkitsi vaikeutta suhtautua asiallisesti tai varsinkaan supportiivisesti koehenkilöihin, mikä näkyi heidän viestinnässään. Siinä ei ollut supportiivisen viestinnän määritelmien ja teorioiden mukaista supportiivisuutta (Mikkola 2009, 26–27; Burleson ja MacGeorge 2002, 376; Burleson 2010, 159; Virtanen 2015, 11). Koehenkilöt kuvasivat, etteivät uskovaiset osanneet asettua koehenkilöiden asemaan vaan pyrkivät moralisoimaan ja ohjeistamaan näitä omien käsitystensä mukaisesti. Jonkin verran oli havaittavissa motivoinnissa onnistumista, koska koehenkilöitä hakeutui

eheytymään (Burleson 2010, 169, 174–175). Viestien itsessään voidaan aineistosta tulkita kuitenkin olleen vain matalan tai kohtalaisen henkilökeskeisiä, eikä niiden perusteella tapahtunut myönteistä muutosta koehenkilöiden tunnemaailmassa ja käyttäytymisessä. (Burleson 2010, 161–165, 169.)

Uskovaisten asenne kiinnostukseen samasta sukupuolesta ei yleensä muuttunut, vaikka koehenkilö olisi tarvinnut myötätuntoa. Joidenkin uskovaisten käyttäytyminen paljasti jopa kielteistä suhtautumista samasta sukupuolesta kiinnostuneisiin, ei vain kiinnostukseen samasta sukupuolesta. Myös pyrkimystä myönteiseen asennoitumiseen samasta sukupuolesta kiinnostuneita kohtaan oli havaittavissa joidenkin kielteisesti suhtautuneiden uskovaisten keskuudessa. Heidän käyttäytymisessään näkyi, että he halusivat säilyttää ystävyys- tai yhteyden koehenkilöön, vaikka aluksi olivatkin olleet varauksellisia samasta sukupuolesta kiinnostunutta kohtaan.

Koehenkilöt kokivat kuvaamansa kohtaamiset enimmäkseen huonoina. Osa kohtaamisista, joissa ei kuvattu uskovaisten viestintää, oli kuitenkin koettu myönteisiksi, ja yhteys koehenkilöiden ja uskovaisten välillä syventyi. Huonojen kohtaamisten seurauksena yhteys koehenkilöiden ja uskovaisten välillä katkesi.

Samasta sukupuolesta kiinnostuneiden ja uskovaisten välisessä vuorovaikutuksessa on havaittavissa heteronormatiivisuuden vaikutteita kahdella tasolla. Koko länsimaaisessa kulttuurissa perinteisillä kristillisillä käsityksillä on ollut suuri vaikutus. Siitä kumpuaa kielteinen suhtautuminen kiinnostukseen samasta sukupuolesta, minkä osa koehenkilöistä oli ainakin aluksi sisäistänyt. Heille oli järkytys havaita kiinnostus samasta sukupuolesta omaksi seksuaaliseksi suuntautuneisuudekseen, ja siitä syntyneen ahdistuksen he halusivat lievittää tai poistaa. Sitä varten he hakeutuivat vuorovaikutustilanteisiin uskovaisten kanssa. Heteronormatiivisuus vaikutti myös näiden käsityksiin.

Ne koehenkilöt, joilla oli ollut myönteinen käsitys omasta seksuaalisuudestaan, eivät juurikaan kertoneet kohtaamisistaan uskovaisten kanssa vaan ainoastaan myönteisestä

suhtautumisesta kiinnostukseen samasta sukupuolesta ja uskovaisten kanssa kohtaamisten mielekkyydestä. Heteronormatiivisuuden vaikutus näissäkin kohtaamisissa oli näkyvästi siten, että avautuminen omasta seksuaalisesta suuntautuneisuudesta jännitti, vaikka avautumismahdollisuus olikin toivottu tapahtuma.

Kiinnostuksesta samaan sukupuoleen kerrottiin uskovaisille suoraan tai, jos koehenkilö oli järkyttynyt seksuaalisuudestaan, joskus kiertäen. Heteronormatiivisuuden vaikutus uskovaisten käsityksissä oli ilmeinen. Lähes poikkeuksetta kiinnostus samaan sukupuoleen nähtiin ongelmana, joka pitää selvittää. Se oli joko synty, josta oli tehtävä parannus, tai jonkinlainen mielen alueen rikkoutuminen, ja silloin samasta sukupuolesta kiinnostunut henkilö tarvitsi eheytyä. Koehenkilöt saivat sekä periaatteellisia että käytännöllisiä ohjeita, miten edetä kohti heteroseksuaalisuutta.

Kokemuksena kohtaamiset olivat joko huonoja tai myönteisiä sen mukaan, miten uskovaiset olivat käyttäytyneet. Kohtaamisen luonne myös määritteli, miten koehenkilöiden ja uskovaisten välinen suhde kehittyi tai päättyi.

6 Johtopäätökset

6.1 Pohdintaa tuloksista

Kuvauksissa vuorovaikutustilanteista uskovaisten kanssa koehenkilöt kertoivat, millaisia heidän kokemuksensa niistä olivat. Tässä tarkastellaan vielä heidän arvioitaan vuorovaikutustilanteista ja pohditaan, olisivatko he toivoneet toisenlaista supportiivisuutta ja jos, niin millaista, ja mikä mahdollisesti olisi tai olisi ollut toisin.

Myönteisesti kuvattuihin kohtaamisiin ei luultavasti olisi toivottu muunlaista supportiivisuutta. Kielteisten kokemusten kuvaukset paljastavat, mitä koehenkilöt olisivat odottaneet näiltä kohtaamisilta. Ei olisi haluttu rankkaa kokemusta hylätyksi tulemisesta tai kohtaamattomuudesta. Erityisesti järkyttyneet, jotka hakeutuivat uskovaisten yhteyteen avautumaan, olisivat tarvinneet myötätuntoista eivätkä loukkaavaa suhtautumista ja nöyryyttäviä kommentteja eheytyks- tai häpeänkokemustarpeista. He olisivat halunneet puhua pahasta olostaan pelkäämättä reaktioita tai kokematta vaivautumista. He olisivat toivoneet kuulevansa, että samasta sukupuolesta kiinnostuneet ovat täysin tasa-arvoisia muiden kanssa. He eivät olisi halunneet havaita suvaitsemattomuutta nuoressa sukupolvessa. He eivät kaivanneet ohjausta oikealle polulle. He olisivat toivoneet kohtaamisten olevan sellaisia, että yhteys olisi jatkunut myös niiden uskovaisten kanssa, joiden kanssa se katkesi.

Luvussa 5.2 tarkasteltiin uskovaisten viestinnän supportiivisuutta. Siinä kävi ilmi, ettei uskovaisten viestintä ollut kovin supportiivista. Aineisto ei anna mahdollisuuksia eritellä kaikkea teorian ulottuvuuksia suhteessa toiveisiin, mutta sen mukaan he olisivat odottaneet ainakin, että heidän tunnemaailmassaan olisi tapahtunut järkytyksen lieventymistä tai loppumista. Sen ensimmäisenä ehtona he olisivat toivoneet ymmärtävänsä, että uskovaisten on tarjoamassa sellaista tukea, jota he tarvitsevat ja jota hän voi tarjota. He olisivat toivoneet uskovaisilta kohteliasta käytöstä ja korkean henkilökeskeistä kommunikointia, jossa juuri heidät olisi huomioitu. He olisivat toivoneet kuulevansa, että uskovaiset ovat todella ymmärtäneet, miltä heistä tuntui, että tunteet ovat hyväksytyjä, eriteltävissä ja että ne

kytkeytyvät joihinkin laajempiin yhteyksiin. Näistä yhteyksistä he olisivat halunneet keskustella. Lopuksi he olisivat halunneet kuulla ohjeen, että he myöhemmin tunteidensa tasaannuttua voisivat arvioida saamansa tuen uudelleen ja voisivat halutessaan palata uskovaisen yhteyteen.

Jos koehenkilöt olisivat saaneet uskovaisilta tarvitsemansa tuen, yhteys heidän kanssaan olisi jatkunut niissäkin tapauksissa, joissa ne nyt ovat katkenneet. Mahdollinen järkyttyneisyys olisi lieventynyt tai loppunut jo vuorovaikutuksen aikana tai heti sen jälkeen. He olisivat olleet halukkaita prosessoimaan saamiaan korkean henkilökeskeisiä viestejä ja arvioimaan niitä uudelleen. Useampi heistä olisi kokenut jo aikaisemmin voivansa elää hyväksyen samasta sukupuolesta kiinnostuneen identiteettinsä ilman, että sitä tarvitsee häpeillä tai peitellä.

Vaikka koehenkilöiden määrä oli vain yhdeksän, tämän tutkimuksen tulokset vahvistivat ennako-oletuksia, että uskovaisten viestintä ei ole läheskään aina supportiivista niitä henkilöitä kohtaan, joilla on kiinnostus samaan sukupuoleen. Jo tämän tutkimuksen perusteella voidaan suositella, että kristillisissä yhteisöissä kiinnitettäisiin huomiota siihen, miten niiden jäseniä opetetaan kohtaamaan lähimmäisensä supportiivisesti silloinkin, kun näiden elämä ei ole jäsenten oman normiston mukaista.

Tutkimukseni laajempänä tavoitteena oli tutkia niiden tekijöiden hahmottamista, joita erilaisista lähtökohdista tulevien keskinäisessä viestinnässä ilmenee ja miten niitä tekijöitä tulkitaan vuorovaikutustilanteessa. Tällaisia tilanteita syntyy, kun erilaisista taustoista tulevat ihmiset ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Tutkimus antaa tähän vain esimerkkejä, joista voitaisiin tehdä päätelmiä teorioiden avulla. Aineiston ja sen perusteella, että uskovaisten oletetaan periaatteessa kohtaavan jokaisen sellaisena kuin hän on, voidaan joka tapauksessa päätellä, että ristiriita periaatteiden ja asenteiden välillä paljastuu käytännössä niissä vuorovaikutustilanteissa, joissa elämme, mikä on hyvä asia, koska silloin sille voidaan tehdä jotakin.

6.2 Tutkimuksen kriittinen arviointi

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsiteltiin heteronormatiivisuutta, asenteita ja asennoitumista sekä supportiivista viestintää. Kaikkea olisi voinut käsitellä enemmän teoreettisella tasolla. Silloin kuvausten tulkinta olisi mahdollisesti ollut monipuolisempaa. Erityisesti supportiivisen viestinnän käsittelyssä painottui Burlesonin teoria, joten muiden teorioiden syvällisempi tarkastelu olisi ollut paikallaan, vaikka itseäni kiinnosti juuri sen teorian sopivuus tarkasteltaessa viestinnän supportiivisuutta.

Aineiston kerääminen tutkimukseen oli mielenkiintoista. Raportissakin on välillä havaittavissa, että minulle oli kertynyt koehenkilöistä enemmän taustatietoa kuin tutkimuksen kannalta oli välttämätöntä. Tutustuminen kuitenkin helpotti erityisesti tilannetta, jossa koehenkilöt kertoivat tarinansa. Myös heidän äänensä kuuleminen myöhemmin tutkimusaineistoa analysoidessani toi mielekkyyttä pohdintaan eikä äänitettyyn aineistoon tarvinnut palata litteroinnin jälkeen.

Aineistoa olisi voinut olla enemmän. Nyt ei tapahtunut sen kylläntymistä. Samoin koehenkilöiden tarve selittää ja taustoittaa tilanteita pienensi varsinaisen tutkimuskohteen osuutta aineistosta.

Fenomenografia tutkimusmenetelmänä sopi hyvin analyysin tekemiseen. Vaikka aineistoa oli ehkä niukasti, se tuotti kuitenkin strukturoituja kuvauksia tutkittavista aiheista. Suurempi aineisto olisi toki monipuolistanut ja tarkentanut nyt saatuja tuloksia, eikä sen hankkiminen vastaavista ryhmistä olisi ollut erityisen vaikeaa. Mahdollisesti se olisi myös paisuttanut aineiston pisteeseen, jossa tapahtuu kylläntyminen eli aineisto ei enää tuota merkittävää uutta sisältöä. Lisää aineistoa olisi voinut kyllä saada nytkin tekemällä koehenkilöille tarkentavia lisä- tai jatkokysymyksiä, mutta se olisi ehkä väsyttänyt osallistujia, koska tilaisuus jo tällaisenaan oli noin kolmen tunnin pituinen.

Tutkimusraportin perusteella tutkimus olisi toistettavissa. Tulokset olisivat pääpiirteissään samoja. Yksityiskohdissa voisi olla pientä vaihtelua, mikä johtuu fenomenografian luonteesta. Mahdollisia tutkijan vaikutuksia aineiston käsittelyyn ei voida sulkea pois, mutta kokonaisuudesta välittyy kuitenkin todellisia ja oikeita vastauksia tutkimuskysymyksiin.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Kaikkea tässä tutkimuksessa tutkittua voisi tutkia lisää. Erityisesti minua kiinnostaisi etsiä koehenkilöitä, joilla on myönteisiä kokemuksia kohtaamisista uskovaisten kanssa. Heidän osuutensa tässä tutkimuksessa jäi paljon pienemmäksi kuin huonoista kohtaamisista kertoneet. Myös muihin seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvien tai erilaisista riippuvuuksista kärsivien kokemukset vuorovaikutuksesta uskovaisten kanssa olisivat kiinnostavia.

Tutkimus paljasti, että vahvat asenteet vaikuttavat vuorovaikutustilanteessa eikä toisenlaista asennoitumista tapahdu kovin helposti. Kiinnostavaa olisi tutkia näissä ja myös muissa yhteyksissä nimenomaan asennoitumista sekä asenteiden säilymistä ja muuttumista vuorovaikutustilanteissa tai niiden jälkeen. Asenteiden kuvaamiseen sopisi mukaan elementtejä myös narratiivisesta analyysistä. Haluaisin kuitenkin tehdä fenomenografista tutkimusta, mutta jos aineisto vain suinkin antaisi mahdollisuuksia, rakentaisin narratiivisen analyysin innoittamana ydin- tai tyyppikertomuksen hyödyntäen niitä oivalluksia, joita fenomenografinen analyysi tuottaisi. Kyseessä olisi siis havainnollistava tyyppikeskustelu tai muu tilanne, jonka puitteissa seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvat tai muut ovat uskovaisten viestintää tulkinneet. Tyyppikeskustelu olisi samalla myös oiva testi, että fenomenografisen analyysin tulokset todella kuvaavat todellisuutta.

7 Kirjallisuus

Ahonen, Sirkka (1994): *Fenomenografinen tutkimus*. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari: Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 113–160.

Berlant, L. & Warner, M. (2003): *Sex in public*. Teoksessa R. J. Corber & S. Valocchi (toim.): Queer studies. An interdisciplinary reader. Malden MA: Blackwell, 170–183.

Burleson, Brant R. (2010): *Explaining Recipient Responses to Supportive Messages: Development and Tests of Dual-Process Theory*. Teoksessa S. W. Smith – S. R. Wilson (toim.): New Directions in Interpersonal Communication Research. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: SAGE, 159–179.

Burleson, B. R. & MacGeorge, E. L. (2002): *Supportive communication*. Teoksessa M. L. Knapp & J. A. Daly (toim.): Handbook of Interpersonal Communication. 3. painos. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 374–424.

Elonheimo, Aino-Maija ja Outi (2019): *Pakolaisena omassa kirkossa*. Teoksessa Tsokkinen, Anni (toim.): Taantuvan tasa-arvon kirkko. Helsinki: Kustantamo S&S, 61–71.

Erwin, Phil (2001): Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.

Erwin, Phil (2005): Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.

Goldsmith, D. J. (2004). Communicating Social Support. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Hall L., Johansson P. & Strandberg Th. (2012): Lifting the Veil of Morality: Choise Blindness and Attitude Reversals on a Self-Transforming Survey. Osoitteessa <http://www.plosone.org/article/info:doi/10.1371/journal.pone.0045457>. Luettu 6.10.2015.

Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. (2005): Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirvonen, Vesa (2003): *Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja kirkon oppi*. Teoksessa Martti Nissinen ja Liisa Tuovinen (toim.): Synti vai siunaus: Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja Oy, 41–58.

Hytönen, Maarit (2003): *Kirkko ja nykyajan eettiset kysymykset*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 80. Helsinki: Kirjapaja.

Jones, S. M. & Bodie G. B., (2014): *Supportive communication*. Teoksessa: C. Berger (Toim.): Interpersonal Communication. Boston, MA: De Gruyter Mouton, 371–394.

Jones, S. M & Guerrero, L. K. (2001): *The Effect of Nonverbal Immediacy and Verbal Person Centeredness in the Emotional Support Process*. Human Communication Research, 27, 567– 596.

Jurva, R. (2012): Heteroseksuaalisuus terveystiedon oppimateriaaleissa tyttönäkökulmasta tarkasteltuna. Tampere: Tampereen yliopisto.

Juva, Mikko (2003): *Suomen kirkko seksuaalisen murroksen vuosina 1944–2002*. Teoksessa Martti Nissinen ja Liisa Tuovinen (toim.): Synti vai siunaus: Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja Oy, 23–32.

Kaskisaari, Marja (2002): *Työuupumuksen yhteys työelämän sukupuolistaviin rakenteisiin*. Teoksessa Lehtonen, Jukka (toim.): Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt työelämässä. Helsinki: Stakes, 105–113.

Karkulehto, Sanna (2006): *Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat*. Teoksessa Kinnunen, Taina ja Puuronen, Anne (toim.): Seksuaalinen ruumis: kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus, 44–90.

Kollmus, A. & Agyeman, J. (2002): *Mind the Gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior*. Environmental Education Research 8(3), 239–258.

Kärkkäinen, Elise (2002): *Asennoituminen keskustelun osanottajien yhteistoimintana*. Teoksessa Mauranen, A. & L. Tiittula (toim.): Kieli yhteiskunnassa – yhteiskunta kielessä. AfinLAn vuosikirja 2002. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 60, 85–100.

Lahikainen, A. R. & Pirttilä-Backman, A-M. (2001): *Sosiaalipsykologian perusteet*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Latvus, Kari (2003): *Homoseksuaalisuus, raamattukysymys ja luomisteologia*. Teoksessa Martti Nissinen ja Liisa Tuovinen (toim.): Synti vai siunaus: Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja Oy, 149–158.

Lehto, J. (2010): *Biologia ja seksuaalisuuden syntyteorioita*. Teoksessa J. E. Lehto & C. Kovero: Homoseksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja miesten kertomana. Helsinki: Osuuskunta Lilith, 44–107.

Lehtonen, J. (2003): *Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 31. Helsinki: Yliopistopaino & Nuorisotutkimusseura.

Lehtonen, J. (2010): *“Kaikki kuvatkin ovat sellaisia: isä, äiti ja lapsi” – heteronormatiivisuus eri kouluasteilla*. Teoksessa M. Suortamo, L. Tainio, E. Ikävalko, T. Palmu & S. Tani (toim.): Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus. 87–110.

Lindqvist, Martti (2003): *Homoseksuaalisuus eettisenä ja pastoraalisena haasteena*. Teoksessa Martti Nissinen ja Liisa Tuovinen (toim.): Synti vai siunaus: Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja Oy, 107–120.

MacGeorge, Erina. L. (2009): *Social Support*. Teoksessa W. Eadie (toim.): 21st Century Communication: A Reference Handbook. Thousand Oaks: SAGE Publications, 374–384.

MacGeorge E. L., Feng, B. & Thompson E. R. (2008): “Good” and “Bad” Advise: *How to Advise More Effectively*. Teoksessa M. T. Motley (toim.): Studies in Applied Interpersonal Communication. Thousand Oaks: SAGE Publications, 145–164.

Matriisi.
http://matriisi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatkosems04/liitteet/JOS_hypermedia_Tervakari180305.pdf.
Luettu 4.2.2012.

Mikkola, Leena (2009): *Sosiaalinen tuki työssä: Katsaus 2000-luvun tutkimuskirjallisuuteen*. Prologi. Puheviestinnän vuosikirja 2009, 26–47.

Mikkola, L. (2006): *Tuen merkitys potilaan ja hoitajan vuorovaikutuksessa*. Jyväskylä studies in humanities, ISSN 1459-4323; 66. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Muinonen, Petra-Liisa (2003): *Kahden lukon takana*, Teoksessa Martti Nissinen ja Liisa Tuovinen (toim.): Synti vai siunaus: Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja Oy, 9–22.

Niikko, Anneli (2003): *Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa*. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia n:o 85. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Puohiniemi, M. (2002): Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan. Vantaa: Limos kustannus.

Richardson, D. (2000): Rethinking sexuality. London: Sage.

Rossi, L.-M. (2006): *Heteronormatiivisuus. Käsitteen elämää ja kummastelua*. Kulttuurintutkimus, 23(3). 19–28. Luettu 2.11.2020.
<http://elektra.helsinki.fi.libproxy.helsinki.fi/se/k/0781-5751/23/3/heterono.pdf>

Rossi, L.-M. (2015): Muuttuva sukupuoli: Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus.

Salonen, M. (2006): *Hiljainen heteroseksuaalisuus?* Naistutkimus-Kvinnoforskning, 19(1), 62–66.

Soliz, Jordan; Ribarsky, Elisabeth; Harrigan, Meredith Marko & Tye-Williams, Stacy (2010): *Perceptions of Communication With Gay and Lesbian Family Members: Predictors of Relational Satisfaction and Implications for Outgroup Attitudes*. Communication Quaterly. Vol. 58(1), 77–95.

Sorainen, A. (2005): *Rikollisia sattumalta? Naisten keskinäistä haureutta koskevat oikeudenkäynnit 1950-luvun Itä-Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino.

Särs, Ulf (2003): *Yhteys-liike, kirkko ja homoseksuaalit*. Teoksessa Martti Nissinen ja Liisa Tuovinen (toim.): *Synti vai siunaus: Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta*. Helsinki: Kirjapaja Oy, 33–40.

Triandis, H. C., Adamopoulos, J. & Brinberg, D. (1984): *Perspectives and issues in the study of attitudes*. Teoksessa R. L. Jones (toim.): *Attitudes and attitude change in special education: Theory and Practice*. Virginia: The council for exeptional children, 21–40.

Vesala, Kari Mikko (1998): *Avautuminen, valhe ja vaikeneminen*. Teoksessa Anja Riitta Lahikainen ja Anna-Maija Pirttilä-Backman (toim.): *Sosiaalinen vuorovaikutus*. Otava: Helsinki, 63–80.

Vesala, Kari Mikko & Ketola, Kimmo & Knuuttila, Seppo & Mattila, Antti (2002): *Mitä enkelit pelkäävät?* Teoksessa Ketola, Kimmo & Knuuttila, Seppo & Mattila, Antti & Vesala, Kari Mikko (toim.): *Puuttuvat viestit. Nonkommunikaatio inhimillisessä vuorovaikutuksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 11–41.

Virtanen, I. (2015). *Supportive Communication in Finnish Men's Friendships*. Acta Universitatis Tamperensis 2019. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.